

REFLECTIE BELEEFCELTIE

TIJDSCHRIFT VOOR religie en spiritualiteit
NUMMER 3, JAARGANG 10, HERFST 2013

In dit
nummer o.a.:

Zonde bestaat niet

Terugblik op
conferentie

Terugblik op
Landdag

Recensie boek
"Na dit Leven"

COLOFON

REDACTIE:

Lambèrt de Kwant, hoofdredacteur
Van de Veldelaan 862
1816 PX Alkmaar
Tel: 072-5119619
E-mail: adekwant@upcmail.nl

Mgr P.O.Baaij
Paul van Rooijen, eindredacteur
reflectie@vkk.nl

REDACTIESECRETARIAAT:

(NIET VOOR KOPIJ!)
Waterinkweg9
8151 AJ Lemelerveld
Tel: 0572-302503
E-mail: flg.moers@planet.nl

PENNINGMEESTER:

Bankrekening: 73.24.53.690;
Postbank: 302100
tnv VKK/CKB

LAYOUT:

Rudolf H. Smit

OMSLAGILLUSTRATIE:

zie het Woord vooraf

DRUK:

Drukkerij Van Asselt,
Lemelerveld
www.drukkerijvanasselt.nl

VOOR ABONNEMENTEN:

Zie het Redactie-adres

JAARABONNEMENT:

€ 17,50 (voor niet-kerkleden)

De redactie houdt zich het recht voor artikelen in te korten, te redigeren – zo nodig in overleg met de auteurs – of te weigeren. De inhoud van de artikelen vertolkt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de VKK in Nederland of die van de redactie. Elke auteur schrijft op persoonlijke titel, tenzij er aangegeven is dat er sprake is van een officieel kerkelijk document.

Copyright © Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgeefster van dit tijdschrift.

Sluitingsdatum voor het
winter-nummer van 2013:
30 oktober 2013

Het decembernummer verschijnt
eind december 2013

ISSN 1574-2776
Website VKK: www.vkk.nl

REFLECTIE,

voortzetting van *VK-Visie* jaargang 76, is het tijdschrift
van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland en verschijnt
vier keer per jaar, onder auspiciën van de regionair
bisschop van de VKK in Nederland.

Reflectie, Tijdschrift voor Religie en Spiritualiteit Nummer 3, jaargang 10, herfst 2013

Inhoud van dit nummer:

1. Woord Vooraf & Column Aat de Kwant
3. Landdag 2013 - drie vragen centraal in het middagprogramma (Frank Kouwe)
7. De conferentie "Het eeuwig vrouwelijke" (Nora Noya)
12. Impressie van conferentie "Het eeuwig vrouwelijke" (Annemiek va Dorp)
13. De Heilige Mis in kosmologisch perspectief, hoe vrouwelijk en mannelijke symbolen daarin werken (✠ Gert Jan van der Steen)
16. Zonde bestaat niet (Eleanore Kemperink)
17. Uitgelicht: moedig boek over ontwaken uit een illusionarie wereld (Aat-Lambert de Kwant)
18. Wat is Wijsheid? Het Thomas Evangelie in tijden van crisis (Oja Th. de Ronde)
21. Het Gelaat van de Geliefde (Rachel Sonius)
25. Uitgelicht: Dr Eben Alexanders geruchtmakende boek "Na dit Leven" (Rudolf H. Smit)

NB Boekrecensies op de pagina's 6, 11, 12, 15, 20, 24 en 29

WIJZIGING

MAIL-ADRES VOOR KOPIJ VOOR KOMEND NUMMER

Wilt u uw kopij voor het komende nummer sturen aan:

reflectie@vkk.nl

vóór 30 oktober 2013

Liever niet naar het gebruikelijke mailadres van Mw. Paul van Rooijen, eindredacteur. Dit gmail-adres wordt, vanwege haar verhuizing, minder tot bijna niet gelezen.

Woord Vooraf

In dit herfstnummer van Reflectie heeft een rijke oogst aan materiaal een plaats gevonden. Bijvoorbeeld het artikel van Rudolf Smit over de BDE van Eben Alexander, dat werd genoemd in het "Woord vooraf" van jl. zomernummer, helaas door te grote omvang van alle kopij doorgeschoven naar dit nummer en abusievelijk is het "Woord vooraf", met die aankondiging erin, niet herzien. Mocht u zich een en ander hebben afgevraagd Dan is dit de wijze waarop dit is spaak gelopen. Onze excuses hiervoor.

Het herfstnummer dat nu voor u ligt bevat ondermeer diverse artikelen rondom de landdag van de Vrij-Katholieke Kerk op tweede Pinksterdag en de conferentie 'Het Eeuwig Vrouwelijke' op 6 juli jl. De middagbijeenkomst op tweede Pinksterdag stond inhoudelijk al in verbinding met de conferentie die later in de tijd zou gaan volgen. In een viertal artikelen wordt, hieruit en hier omheen, een grote rijkdom aan uiteenlopende accenten weergegeven; indrukken, kennis en impulsen die nu, binnen de VKK, actueel in de belangstelling staan.

Verwant aan deze inhoud is bijvoorbeeld ook de afbeelding op de cover. Deze Sophia, Wijsheid of Vrouwe Wijsheid, is een mozaïek door Ivan Rupnik. Persoonlijk blijf ik de uitstraling van deze vormgegeven Sophia erg waarderen.

En het moderne(re) ervan bleef steeds in mijn aandacht hangen.... Wie is/ was Ivan Rupnik eigenlijk? En wat is de aanleiding dat een kerk deze moderne(re) mozaïek op de muren heeft? De kerk is de *Santa María la Real de La Almudena*, de katholieke kathedraal van Madrid. Op wikipedia valt hierover te lezen: "Ondanks dat de plannen voor een kathedraal in de Spaanse hoofdstad stammen uit de 16e eeuw, begon de bouw van de kerk pas in 1883. De kathedraal werd door Paus Johannes Paulus II gewijd op 15 juni 1993.

De kathedraal zou eerst in een gotische stijl worden gebouwd, maar om het gebouw beter te laten aansluiten bij het Koninklijk Paleis is later besloten de neoclassistische stijl te gebruiken. Het interieur is modern (...)."

Geen wonder dat het moderne werk van Rupnik hier goed onderdak is. Maar wie is/ was Ivan Rupnik? Wat verder zoeken op internet deed me belanden bij het Aletti Centrum ('www.centroaletti.com') in Rome. Rupnik (1954, jezuïet, filosoof, theoloog en kunstenaar, priesterwijding 1985) heeft de leiding van het Aletti Centrum.

Het Atelier van het centrum is de 'werkplaats' van een groep, mannen en vrouwen, christelijke kunstenaars. "Werkplaats' tussen aanhalingstekens, men werkt namelijk niet alleen met diverse kunstvormen, maar men vormt een centrum voor gebed, wonen en werken. Daarnaast wordt theologie, liturgie, de Bijbel en spiritualiteit bestudeerd.

De wens van het centrum is dat er een nieuwe en frisse ontmoeting van kunst binnen het geloof kan blijven plaats vinden. Waarbij zo'n ontmoeting alleen kan plaatsvinden in een persoon. Daardoor kan het centrum zo'n plek zijn, geen theorie alleen, maar verwezenlijking en uitwisseling in het scheppen van kunst.

En waarbij door de onderlinge specialisaties en vakkennis via dialoog en communicatie met elkaar een stimulerende en verdiepende werking ontstaat.

Door in beweging te blijven, in onszelf, en door met wijsheids-tradities en met elkaar, in wisselwerking te staan, worden en blijven inzichten 'levend'. En kunnen deze inzichten en verworvenheden, als rijke oogst, een voedingsbodem vormen voor verdere groei.

Moge de inhoud van dit nummer van Reflectie u een rijke oogst aan inspiratie en aanknopingspunten bieden. In ieder geval: veel leesplezier! Paul van Rooijen - eindredactie □

Ssspitueel

Column door Aat-Lambèrt de Kwant

Vorige week bevond ik mij weer eens op de boot van het befaamde restaurant Het Gulden Vlies in Alkmaar, door een vriend ooit abusievelijk De Gulden Maagd genoemd. De boot is omgebouwd tot terras waar het goed toeven is, hoewel ik doorgaans op de stoelen langs de gevel te vinden ben.

"Je kunt jou daar uittekenen", zei iemand onlangs en hij kan het weten omdat hij zelf zich daar vrijwel iedere dag laaft aan zijn onafscheidelijke gerstenat. En ook ik zat, gewoontemens, weer eens mijn lijfblad te lezen en als spiritueel 'in-nemend' persoon genoot ik in afwachting van de bitterballen, van de spiritualiën en van het bakje nootjes.

Doordat daar ook vrij veel bekenden hun verpozing zoeken is lezen niet altijd mogelijk en leg ik als sociaal voelend man met een zucht m'n krant maar weer neer, want ook als ik gewoon doorlees gaat de monoloog doorgaans gewoon door. Zelfs 'iPad-ten' is dan geen aanleiding om er maar even het zwijgen toe te doen. Alkmaarders zijn nu eenmaal gezellig en praatgraag.

Ook nu had ik mij weer achter mijn krant genesteld en verheugde mij op de spiritualiën die mij juist werden aangereikt. Inmiddels had een mij onbekend persoon een tafel verder plaatsgenomen en ondanks dat dacht ik lekker door te kunnen lezen. Nee dus.

"Bent u Aat de Kwant?" Ik kon niet anders dan deze indringende vraag bevestigend beantwoorden.

"O, leuk, mijn zus kon u.." "Kon mij? Nu niet meer dan?" "Ja, ze kon u." Ik deed maar geen pogingen deze grammaticale verspreking te corrigeren.

Het schijnt dat veel Zaankanter "kon" zeggen inplaats van "ken", maar goed...

"M'n zus zegt dat u heel ssspitueel bent." - "Spititueel?"

"Ja, heel ssspitueel. Dat ben je toch?"

- "Nou niet dat ik weet."

"Nou, niet zo bescheiden." - "Maar ik ben helemaal niet spitueel, maar je bedoelt wellicht spiritueel?" "Nee hoor, ze zei echt ssspitueel."

Ik gaf het maar op.

"En ze zegt ook dat je gratis bent?" - "Gratis?"

"Ja, zoiets." Er ging me een lichtje op.

- "Oh. Je bedoelt charismatisch?" "Ja, dat was het."

- "Nou luister, zeg tegen je zus dat ik noch spiritueel noch charismatisch ben. Ik ben gewoon een stukkie-schrijver over spiritualiteit, maar roep niet van de daken dat ik zo spiritueel ben. Mensen zijn niet spiritueel, maar leven het en ik leef het ook niet altijd."

"Nou niet zo moeilijk doen hoor! Je kijkt of ik 'n vies woord zeg en ssspitueel."

- "Nou ja, het is wel verworden tot een soort vuilnisvat waar je allerlei troep in gooit", zei ik, mij tegelijk realiserend dat de man niet helemaal snapte wat ik bedoelde.

"Je zegt 'spitueel', maar het is spiritueel en dat is een woord dat vaak misbruikt wordt", zei ik. De man keek me aan of ik gezegd had dat er bier in de Lindegracht stroomde in plaats van water.

"Maar gratisch ben je wel?" - "Nou ben ik wel een dagje of wat ouder, maar een kwetsbare oudere (want dat betekent geriatrisch zijn) ben ik nog lang niet. Omdat ik hier vaak rond hang zou hangoudere wellicht een juistere benaming zijn."

Afijn, de man bedoelde charismatisch, maar in de spiegel starend zag ik nog geen aureool boven m'n hoofd.

Nee, ik ben niet spiritueel en niet charismatisch maar probeer dat maar eens duidelijk te maken.

Ik bood de man een van de vele drankjes van die De Gulden Vlies in huis heeft aan en liet hem ook meegenieten van de bitterballen.

Ja, ik weet het, spiritualiën en bitterballen nuttigen is niet zo spiritueel. Dat had een andere zich spiritueel noemende bezoeker van een ander establishment me onlangs duidelijk gemaakt, maar ik maakte haar duidelijk dat ik nu eenmaal in zonde geboren en ontvangen ben en ik intens geniet van 'deze zonde', wat tot gevolg had dat ze zei te hopen dat ik nog eens zover zou komen als zij.

"Niet te hopen", zei ik nog, waarop ze hoofdschuddend opstapte.

Tja, in mijn gedeformeerde (eh, sorry orthodox gereformeerde) milieu vonden ze ook al dat ik me bekeren moest en ook bij de EO waar ik ooit werkte hadden ze moeite met mijn 'zondige' manier van doen.

Kan het gewoon niet laten. Verslaafd aan zonde? Het is maar wat je onder het begrip verstaat.

Een van de mooie dingen van de VKK vind ik dat het niet zo'n beladen begrip is als meer algemeen in het christendom en de rooms-katholieke kerk in het bijzonder.

'Zonden', liever nog 'fouten', worden godzijdank hier in de VKK gezien als onderdeel van de grote leerschool en steeds als we 'in de fout gaan' zullen wij na het struikelen weer overeind geholpen worden om verder te gaan. De VKK gelooft ook niet in een straffende God. Wel in een God die vol liefde ons in de gelegenheid stelt om in een volgende situatie de dingen beter te doen. Wel zouden die fouten gevolgen kunnen hebben, waarmee je op de lijn zit van de wet van oorzaak en gevolg, karma dus, maar ook daar plaats ik zo mijn vraagtekens bij. Mooi vind ik wel dat niet gelooft wordt in een 'God der wrake', waarmee de gelovigen eeuwenlang om de oren werd geslagen en waarmee velen onderdrukt werden. Het heeft bij velen zo z'n diepe sporen nagelaten en heel wat levensvreugde vergald.

En nu zie je in het spirituele wereldje nogal eens hetzelfde waarschuwend vingerdje omhoog gaan. Veel mag niet en zou niet spiritueel zijn.

En in de VKK werd mij, toen ik pas lid was, te verstaan gegeven dat alcohol 'not done' was. Ik bleef echter 'in-nemend' en heb dat nooit gebiecht.

Maar goed om bij het verhaal te blijven, ik bood de man dus een 'zondig' drankje aan dat vervolgens door hem in één, hooguit twee, teugen werd geconsumeerd waarna hij me vragend aankeek. Waarop ik voor hem maar nog iets zondigs liet aanrukken. "Wel de laatste, hoor", zei ik nog "Vertel eens waarom je zus mij charismatisch vind", vroeg ik, in de hoop dat hij een leuke zus had.

- "Nou, ze is 's op een lezing van je geweest." "Oh", zei ik.

"En dat vond ze geweldig." - "Eh, mij of die lezing?"

"Ze vond je gewoon goed."

- "Ja, maar luister. Ik gaf daar een lezing en zit hier nu aan biertje en bitterballen van de zon te genieten, maar ze moeten mij geen etiketten opplakken. Dus als je je zus weer ziet zeg haar dan dat ik niet degene ben die zij graag wil zien, enne laat haar maar eens langskomen."

Hij verschrikt: "Nou, nee hoor, dat doe ik niet. Krijg ik weer op m'n kop omdat ik hier zat. Ze vindt juist dat ik een voorbeeld moet nemen aan jou, maar ik weet het niet meer nu hoor, want jij lust er ook wel pap van."

- "Ik lust wel van meer dingen pap," zei ik

En zo viel een godje die middag van z'n voetstuk. Prima. Goed dat mensen het beeld dat ze van je hebben, moeten bijstellen, zoals een goede vriend die ik toch wat ben tegengevallen. Ook prima.

En die zus? Nooit gezien!

* * *

Tentoonstelling: De Dode-Zeerollen

Drents Museum, Assen

Van 9 juli 2013 t/m 5 januari 2014 laat het Drents Museum opnieuw een uniek archeologisch fenomeen van wereldformaat zien met een grote tentoonstelling over de befaamde Dode-Zeerollen.

Te zien zijn originele Bijbelse manuscripten en objecten uit de tweede eeuw voor Chr. tot de eerste eeuw na Chr. en alternatieve teksten die niet in de Bijbel terecht zijn gekomen.

De teksten op deze wereldberoemde rollen geven ons onschatbare informatie over de geschiedenis en cultuur uit de periode waarin belangrijke kenmerken van het jodendom en christendom gevormd werden. Verder worden er objecten getoond uit het oude Judea, uit de nederzetting van Qumran (de plaats waar de rollen gevonden zijn) en uit Jeruzalem.

De Dode-Zeerollen worden samen met het grafcomplex van Toetanchamon in Egypte en het Chinese Terracotta Leger in Xi'an als één van de grootste archeologische ontdekkingen van de 20ste eeuw gezien.

De tentoonstelling werd samengesteld in nauwe samenwerking met het Qumran Instituut in Groningen en de Israel Antiquities Authority.

Bereikbaarheid

Het Drents Museum ligt op circa vijf minuten loopafstand van het Intercity- en busstation Assen.

Bezoekadres:

Brink 1, 9401 HS Assen

Er zijn meerdere parkeergelegenheden in de buurt van het museum.

Meer informatie

Wilt u meer informatie over openingstijden, toegangsprijzen, de parkeergelegenheid, etc.?

Postadres: Postbus 134, 9400 AC Assen

Telefoon: 0592 377773

Fax: 0592 377719

Email: 'info@drentsmuseum.nl'

Website: 'www.drentsmuseum.nl'

De Landdag 2013

Drie vragen centraal in het middagprogramma

Frank Kouwe

De afgelopen drie jaar is er in onze Kerk een toename in de aandacht voor het vrouwelijk geestelijk aspect of aanzicht. Sinds Pasen 2013 is er een herziene liturgie in gebruik die (iets) minder mannelijk is. Op 6 juli 2013 organiseerde de Kerk samen met de Academie Pansophia een congres over het thema 'Het Eeuwig Vrouwelijke'. Aansluitend werd op 7 juli in de middag een bijeenkomst gehouden waarin werd stilgestaan bij de vraag wat de inzichten van het congres concreet kunnen betekenen voor onze Kerk. Ook in de Clericale Synode wordt bij dit onderwerp stilgestaan. Bijvoorbeeld de bijdrage van de kerkgemeente Utrecht tijdens de Kerkennacht op 21 juni 2013 had als thema "Het vrouwelijk aanzicht van God".

En tijdens de Landdag op tweede Pinksterdag van dit jaar is in de middag met de aanwezigen in de vorm van een workshop gewerkt aan drie vragen. Twee ervan hadden te maken met het vrouwelijk aanzicht en de derde met het feest van de dag: Pinksteren.

De vragen

- 1 — Op welke wijze kunnen we het vrouwelijk aanzicht van God in de liturgie vergroten?
- 2 — In de catacomben van Rome werd het volgende opschrift gevonden: 'Ik moet eerst een Maria worden opdat Christus in mij geboren kan worden.' Wat betekent deze uitspraak voor u?
- 3 — Wat betekent Pinksteren voor u?

Rozen in de liturgische kleur van de dag

Zeven groepen

In totaal zijn zeven groepen met deze vragen aan de slag gegaan. De aanpak in de workshop was in grote lijnen als volgt: brainstorm, dialoog (geen discussie), luisteren naar elkaar en je laten inspireren door de ander tot meer inbreng, verrijken van elkaars opbrengst door er iets aan toe te voegen of uit te werken. Op deze wijze konden de vragen in de relatief korte tijd die beschikbaar was op

een intensieve wijze verkend en beantwoord worden. Er was echter geen tijd om de suggesties verder uit te werken in meer concrete voorstellen voor verandering.

Voor de lezer zal dat misschien een wat onvoldaan gevoel geven, maar als zij/hij het leest vanuit de wetenschap dat het allemaal prille, spontane ideeën en opvattingen zijn, kan dat de eigen creativiteit tot invulling van wat hem/haar hier wordt aangereikt, stimuleren.

Weergave

In onderstaand artikel geef ik weer wat er die middag is opgeschreven. Ik heb geprobeerd daaraan inhoudelijk van mijzelf niets toe te voegen en niet mijn mening en interpretatie te geven. Met de bedoeling dat wat er is gezegd te laten zijn wat het in zichzelf is. Uitspraken die iets met elkaar gemeen hebben, heb ik gegroepeerd. Om de leesbaarheid te bevorderen heb ik verbindende tekstdelen geschreven.

De eerste vraag

De eerste vraag over het vrouwelijk aanzicht in de liturgie leverde relatief veel ideeën op. Uit de veelheid heb ik een top drie van opvattingen benoemd waarvoor een eerste aanzet tot uitwerking werd ondernomen.

— **De eerste opvatting** is dat het vrouwelijke het vormaanzicht van God is. Door wijzigingen aan te brengen in de vorm van de liturgie en minder woorden te gebruiken, wordt het vrouwelijk aanzicht vergroot, zo werd naar voren gebracht. Door dit te doen ontstaat er meer stilte en sereniteit waardoor het vrouwelijke wordt versterkt. Ook werd bij het vormaanzicht genoemd het verlagen van het tempo van de Mis. De gedachte die hierbij werd neergelegd, is dat daardoor dat wat zich wil uitdrukken in de Mis de kans krijgt ("het 'theatrale' zichzelf laten uitdrukken", werd er gezegd). Een andere suggestie die werd gedaan, was elkaar de hand geven of elkaar omhelzen om zo de gemeenschap te ervaren en het 'wij' te versterken. Het 'wij' als de gemeenschap, gelijk te stellen met het vrouwelijke, en gelijk te stellen met de gemeente.

— **De tweede opvatting** over het vrouwelijk aanzicht in de liturgie was het benadrukken van de mystieke bruiloft van het mannelijke en het vrouwelijke in de consecratie. Dit zou gedaan kunnen worden door een stiltemoment te creëren vóór de mystieke bruiloft en daarbij gebruik te maken van de gemeente. De gemeente staat voor het vrouwelijke, want de gemeente is de bruid.

— **De derde opvatting** die relatief veel steun kreeg, was dat de Mis vrouwelijk noch mannelijk moet zijn. In de Mis gaat het om broederschap en daarin is geen onderscheid tussen mannelijk en vrouwelijk. Het gaat er om in de Mis te werken in een androgyne richting. We zijn immers allemaal kinderen van God en voor kinderen maakt het onderscheid mannelijk en vrouwelijk niet uit. “Het gaat om ‘één-Zijn’,” werd er gesteld.

Naast deze top drie is er, bij de eerste vraag, nog een groot aantal ideeën naar voren gebracht die kunnen worden gegroepeerd in drie thema’s.

Eerste thema van de eerste vraag: Maria/ Sophia

Er volgen diverse uitspraken rond dit thema.

- Breng tot uitdrukking dat de kerkruimte vrouwelijk is; je zou het de mantel of de schoot van Maria kunnen noemen;
- Integreer Maria, het vrouwelijke, meer in het liturgisch centrum, het koor;
- Wees bij het zingen van een Mariagezang gericht op het Maria-altaar;
- Spreek over Sophia in plaats van Maria;
- Benoem alle bijvoeglijke naamwoorden in de Mistekst die vrouwelijk zijn als Sophia;
- Hier staat een andere opvatting tegenover die stelt dat de liturgie wel aangepast moet worden aan de taal, maar dat de taal niet zo zeer of vrouwelijk of mannelijk hoeft te zijn

Tweede thema van de eerste vraag: ‘vader-moeder / mannelijk-vrouwelijk’

Ook hierover volgen diverse ideeën:

- Spreek God aan als ‘Vader-Moeder’. Door gebruik van de term Vader-Moeder ontstaat er ‘iets’, is er geboorte van ‘iets nieuws’. Gesteld werd dat in het Credo vaderschap – “wij geloven in het vaderschap Gods” - vervangen zou kunnen worden door vader-moederschap of ouderschap.
- Over het begrip ouderschap werd ook gezegd dat dat juist gekunsteld is! “Het zijn vooral de mannen die het moederschap willen!”, werd er opgemerkt;
- Voer een “Onze Moeder” gebed in;

- God is Geest en dus mannelijk noch vrouwelijk;
- Vrouw in het priesterambt geeft al veel vrouwelijke ‘kleur’;
- Neem Osiris, Isis, Horus als Drie-eenheid

Derde thema van de eerste vraag: vorm

- Open de dienst met woorden die zachtheid, gevoel uitdrukken;
- Geef de vredegroet onderling door in de gemeente en laat hem weer terugkomen bij de celebrant;
- Zorg voor beweging, ritme (bijvoorbeeld dans); de drie “heren” voor het altaar voeren in hun beweging een soort dans uit (bedoeld wordt de dienst die vroeger een Drie Heren Dienst heette, en na het wijden van vrouwen tot priester wordt aangeduid als Hoogmis);
- Gebruik een half ronde vorm of een kring;
- Geef ruimte binnen de Mis aan eigen vormen zoals gebeden door gemeenteleden bv. uit een keus aan gebeden. Meer vrouwelijke gebeden en meer vrouwelijke gezangen gebruiken en gedichten die “op toon” zijn gezet, werden ook als mogelijkheden naar voren gebracht;
- Maak gebruik van andere muziekinstrumenten;
- Laat de kelk rondgaan;
- In de kerk in Naarden hangt boven het altaar een verbeelding van de Heer Maitreya. Daarover werden in dit verband drie ideeën naar voren gebracht:
 - a- Haal het weg;
 - b- Hang daarnaast een verbeelding van Maria;
 - c- Maak het ‘beeld’ boven het altaar mannelijk en vrouwelijk tegelijk.

Adviezen rondom de eerste vraag

Uit de opbrengst rondom de eerste vraag kunnen ook enkele ‘adviezen’ worden gedestilleerd:

- Maak duidelijk op welke wijze het vrouwelijke al in de Mis aanwezig is: bijvoorbeeld de Subdiaken in de Hoogmis en de Drie-eenheid in het Gloria.
- Misschien zit het wel in het bewustzijn van mensen dat het vrouwelijke niet herkend wordt en ligt het niet aan de liturgie. Werk daarom (ook) aan een bewustzijnsvergroting door de symboliek in de liturgie dieper en intuïtiever te vertalen en waak voor ‘dingen die kunstmatig’ zijn;
- Besteed bijvoorbeeld aandacht aan wat er in de “Wetenschap der sacramenten” van Mgr. C. Leadbeater geschreven is over de achtergronden van de H. Mis, zoals de opvatting dat liturgie een werktuig is om ‘de diepere lagen te bereiken’.

*Heer Maitreya
boven het altaar*

Stilte en de eerste vraag

De werking van stilte werd verschillende malen genoemd. Bijvoorbeeld: de eigenlijke tempel is niet van woorden gemaakt, maar van 'geest' in jezelf die in de Stilte kan ontwaken. Bijvoorbeeld in de stilte tijdens de consecratie waarbij het orgel niet speelt.

De tweede vraag

Ook de tweede vraag over de persoonlijke betekenis van het opschrift in de catacomben van Rome - 'Ik moet eerst een Maria worden opdat Christus in mij geboren kan worden.' – leverde veel reacties en ideeën op.

Voor deze vraag wordt nu niet als bij de andere vragen uit de veelheid aan opvattingen een top drie benoemd, maar er volgt een weergave van de reacties en inbreng.

- De tekst verwijst naar 'inbedding', naar het helemaal ontwikkelen van het Christuslicht dat in Maria samen kan gaan met de lichtenergie;
- Maar ook wordt als opvatting gegeven: het persoonlijke belang ondergeschikt maken aan de Goddelijke naam en bereid moeten zijn om zich met het lijden te verbinden;
- Een energetische duiding van de tekst wordt gegeven in de omschrijving "Maria is de bewegende levensenergie van de aarde en Christus is de geestelijke levensenergie";
- De tekst wordt ook verstaan als een die iets zegt over gnosis. Gnosis was bekend in het oude Rome, zo wordt er opgemerkt. Het is de gnosis die de voorwaarde is voor de impuls om het verlangen naar geestelijke groei te ontwikkelen. Hoewel dat niet wordt gezegd, lijkt het erop dat Maria hier gezien wordt als de gnosis, de kennis van het hart. Het is gnosis die begrip creëert: wat begrepen wordt kan worden uitgedragen, wordt er opgemerkt.

Ideeën die naar voren worden gebracht, wijzen erop dat Maria wordt gezien als een '(basis)principe dat voorwaarde is of schept voor....'.

- Zo wordt er opgemerkt dat de betekenis van Maria vormgevend is en dat er sprake is van een Maria inwijdingsproces. Voorwaarde om Christus geboren te laten worden – zonder Moeder geen kind – of voorwaarde voor het ontvangen van de Christuskracht en eerst de Zetel van Wijsheid (Maria), pas dan de Christus. De voorwaarde voor het ontvangen is ontvankelijkheid, dat is Maria;
 - Nog anders verwoord: Maria maakt de vorm gereed waarna het lichtgevende principe zijn aardse vorm kan krijgen;
 - Het Mariabegrip wordt ook gezien als 'ontvangend' en als een begrip dat vanuit een theosofische invalshoek meerdere niveaus kent;
 - In energetische bewoordingen werd de tekst als volgt geïdentificeerd:
 - a – Bewustwording (Maria) is de voorwaarde voor de Christusenergie;
 - b – De Maria-energie is het vrouwelijke, het gevoel, de ziel (Kreeft): eerst moet het zielenleven, het gevoelsleven ontwikkeld worden (Yin), dan kunnen Yang (het mannelijke) en Yin zich verenigen in een Eenheid: Christus.
- In de reacties wordt meerdere malen de term inwijding gebruikt: het opschrift zou verwijzen naar een Maria initiatie.

Hoe dat precies is bedoeld, wordt uit de beschikbare informatie niet duidelijk. Maar wellicht heeft de verwijzing te maken met de opmerking dat het hartmiddenpunt het energiepunt is van 'Moederliefde'.

- Ook wordt gesproken over de tekst als een "Maria stadium/ Maria initiatie" welke betrekking heeft op een transformatieproces van 'verfijning naar binnengaan';
- Maar ook de term 'dienstbaar' wordt in dit verband genoemd en het ondergeschikt zijn van het Ik aan een Groter geheel;
- Ook wordt de vraag gesteld of het Maria-stadium / de Maria initiatie specifiek vrouwelijk is of algemeen menselijk.

En er zijn duidingen die het karakter van associaties lijken te hebben, maar niet met die term zo genoemd zijn: zuiver, (sterk) verlangen(d), innerlijke honger en ontvangend, gevend, overgevend. Twee bekende uitspraken in de Bijbel – "Ik ben de weg, de waarheid en het leven" en "Mij geschiede naar Uw woord" – worden kennelijk geassocieerd met de tekst uit de catacomben. Het inspireert ook tot de uitdrukking "dood doet leven", een variant op "hoop doet leven".

De derde vraag

Als laatste wordt hierna verslag gedaan van de derde vraag over Pinksteren: "Wat betekent Pinksteren voor u?".

- De hoogst scorende opvatting vermeldt dat Pinksteren gaat over de H. Geest. Die is de goddelijke inspiratie om jezelf bewust te worden van je denken en je handelen en je steunt om stapsgewijs te groeien tot volmaaktheid;
- De tweede opvatting stelt dat Pinksteren te maken heeft met het aanwakken van de Godsvonk in jezelf en het er aan bijdragen de Godsvonk in anderen aan te wakken. De aangewakkerde Godsvonk helpt ons tot begrip voor elkaar. Het zijn geschenken van de H. Geest. Maar ook helpt het ons bewust elke keer weer het goddelijke Licht samen te delen en zonder te spreken ook elkaar te begrijpen;
- De derde opvatting: Pinksteren heeft te maken met de wisselwerking tussen de H. Geest en de individu; deze leidt tot het verhogen van de individu en tot begrip en liefde voor elkaar. De laatste twee zijn de uitkomst van inspiratie, steun en een aangewakkerde Godsvonk (hierboven als hoogst scorende en op een na hoogst scorende genoemd);
- Daarnaast geeft de H. Geest vreugde en gevoel van eigen waarde. Christus heeft tegen zijn apostelen gezegd dat hij vertroosting zou sturen en voegde daar aan toe: "Zonden die gij de ander vergeeft die zijn ze vergeven, zonden die gij de ander niet vergeeft die zijn ze niet vergeven". Dit geldt niet alleen voor de apostelen, maar voor elk mens: als wij de ander niet vergeven gebeurt er niets.

Pinksteren werd ook op de volgende wijzen gekarakteriseerd:

- Het is de bekroning van Christus' werk in de wereld door middel van goddelijke inspiratie;
- Door de inspiratie van de H. Geest beseft ieder dat hij dezelfde Al-Ene heeft;
- Het is het brandend hart, het is in vuur en vlam gezet worden;
- Pinksteren schenkt begrip en inzicht en leidt tot vergeving;

- Het vraagt ons de uitstorting van de H. Geest uit te dragen in de westerse wereld;
- Pinksteren leidt tot het vergroten van het inzicht in de Schepping. Vanuit dit besef kom je tot steeds liefdevoller handelen, het heeft een vernieuwend effect.

Tenslotte de opvatting: breng het geschenk van Pinksteren naar het alledaagse niveau, het gaat uiteindelijk om het doorwerkend en uitwerkend effect van Pinksteren.

En nu verder ... mijn persoonlijke mening

De opbrengst van deze middag over de eerste twee vragen zal worden gebruikt in de verdere zoektocht naar het nog meer vrouwelijk maken van onze liturgie. Hoe deze zoektocht eruit gaat zien, is nog niet bekend.

Zelf heb ik hierover wel een opvatting. En die is dat de gemeenten gevraagd worden de resultaten verder uit te werken. Dit sluit aan bij mijn opvatting dat een gemeente ook de functie kan hebben van liturgische werkgemeenschap. Een gemeenschap waarin liturgische ideeën ontwikkeld en uitgewerkt worden en indien mogelijk uitgeprobeerd.

Deze opvatting sluit aan bij wat er ook in de maatschappij gebeurt. Via digitale platformen als LinkedIn leggen individuen vragen aan elkaar voor. Maar ook ministeries maken soms bij het maken van nieuw beleid op deze manier gebruik van wat wel *'The Wisdom of the Crowd'* genoemd wordt. Zelf maak ik voor mijn werk daar ook gebruik van en kom op dat platform leden van onze Kerk tegen die daar ook actief zijn. Het is een boeiende en goede ontwikkeling dit opbouwen van onderaf. Passend ook in zoals wij als Kerk willen zijn.

In de ongeveer anderhalf uur die beschikbaar was op de Landdag is er naar mijn mening veel goeds opgehaald. Misschien is het resultaat niet eens zo belangrijk, maar is het proces en de voor de Kerk nieuwe werkwijze veel belangrijker. We hebben ervaren dat dit werkt!

Bij de eerdere liturgieherziening werden de gemeenten gevraagd te reageren op wat anderen – de geestelijkheid – hadden bedacht. Op de Landdag nodigde de Kerk de aanwezigen uit hun creativiteit en wijsheid in te zetten met een drietal vragen.

Een compleet andere aanpak die in de gemeenten een vervolg kan hebben. Gemeenten kunnen hun ideeën met elkaar uitwisselen. Met als doel elkaars ideeën te verrijken en uit te werken, zoals we dat op de Landdag ook hebben gedaan. Om na verloop van tijd die ideeën bij elkaar te brengen en in een experimentele vorm uit te gaan proberen.

Hoe dat allemaal in zijn werk kan gaan, moet nog uitgezocht worden om vervolgens afspraken te maken over die werkwijze. Ook in het opzetten van die werkwijze kunnen de gemeenten een rol spelen. Het is fijn om te weten dat onze voorzittend bisschop, Mgr. James Zinzow, de liturgische ontwikkelingen in ons land met belangstelling volgt, omdat ze voor de internationale kerk van betekenis kunnen zijn. Het kan voor ons een stimulerende en inspirerende gedachte zijn, te weten dat er verwachtingsvol en met vertrouwen naar de Nederlandse Kerk wordt gekeken en dat iedere gemeente via het landelijke proces kan bijdragen aan de ontwikkeling van onze Kerk wereldwijd.

Opmerking

De redactie wil graag Linda Fokker van harte bedanken voor het beschikbaar stellen van de gebruikte afbeeldingen.

Frank Kouwe is eerstaanwend priester in de kerkgemeente Utrecht.

* * *
*

Boekeninfo (1)

Florentino García Martínez, Mladen Popovic en Adam van der Woude
De rollen van de Dode Zee
Ten Have 2013

Tweede herziene druk

Zestig jaar na de ontdekking van de Dode Zeerollen is de complete vertaling van de niet-bijbelse rollen in een verbeterde en aangevulde uitgave in één gebonden en fraai vormgegeven band verschenen. De tekstuitgave bevat een uitgebreide algemene inleiding op de rollen en inleidingen op de afzonderlijke teksten. Verder biedt het boek een complete en volledig bijgewerkte lijst van alle gevonden handschriften, voorzien van

recente literatuurverwijzingen. Deze uitgave is verzorgd door deskundigen van het Qumran Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen.

De eerste Nederlandse vertaling van de niet-bijbelse rollen, die sinds 1947 zijn gevonden in Qumran bij de Dode Zee, verscheen in 1994 en 1995 in twee paperbacks, ook vanuit het Qumran Instituut. Destijds waren slechts 10 van de 39 delen verschenen van de officiële serie *Discoveries in the Judaean Desert*, waarin de manuscripten zijn gepubliceerd. Adam van der Woude en Florentino García Martínez verrichten pionierswerk bij het Qumran Instituut door te vertalen op basis van de beschikbare foto's van de manuscripten en op grond van voorlopige edities van sommige van de teksten.

Nu alle Dode Zeerollen zijn gepubliceerd, is de reconstructie en interpretatie van bepaalde teksten gewijzigd. Ook zijn er nieuwe teksten bekend geworden. De tweede herziene druk, verzorgd door Florentino García Martínez en Mladen Popović, verwerkt al deze wijzigingen.

De conferentie ‘het eeuwig vrouwelijke’

een persoonlijk verslag door Nora Noya

De Verhevenheid van de Wijsheid

*Waarachtig, de Wijsheid roept,
De schrandereid verheft haar stem
Zij staat langs de weg op de toppen der hoogten,
Op het kruispunt der wegen,
Opzij aan de poorten aan de ingang van de stad
Waar men de poorten betreedt, predikt zij luid:
Ik roep tot u mannen,
Ik spreek tot de kinderen der mensen
Leert toch onnozelen, wat schrandereid is,
Verstaat toch dwazen, wat Wijsheid betekent.
(Spreuken 8:1-5)*

De conferentie ‘Het Eeuwig Vrouwelijke’ was een gezamenlijk initiatief van Stichting Academie PanSophia en de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Ze werd gehouden op het Internationaal Theosofisch Centrum te Naarden in de Besant Hall, op zaterdag 6 juli gevolgd door een informele bijeenkomst op zondagmiddag 7 juli.

Het was, de zaterdag van de conferentie, werkelijk een stralende dag. Zonneschijn volop en een opkomst (ruim 120 personen) die alle verwachting te boven ging. De Besant Hall (met haar deuren wijd geopend naar de tuin) zag er sfeervol en feestelijk uit met kleurige draperieën en prachtige bloemen. Ook de Menora was present en er was een beeldje van de Vrouwe geflankeerd door brandende lichtjes. Voor de lunch, later die dag, konden we kiezen uit twee heerlijke soepen met stokbrood.

Sofia met Boekrol

Dr. Annine van der Meer opende met een welkomstwoord de conferentie. Naast Annine waren er de volgende sprekers:

- Dr. Margaret Barker (‘Vrouwe Wijsheid’);
- pr. Ronald Engelse (‘De Boodschap van onze Vrouwe aan de Mensheid’ en ‘de Wijsheid die Prof. Van der Stok bezielde’)
- en + Gert Jan van der Steen. (‘De Heilige Mis in kosmologisch perspectief; hoe mannelijke en vrouwelijke symbolen werkzaam zijn in de H. Mis’).
- Annine van der Meer sprak behalve over de ‘Samenhang tussen Sophia, Maria Magdalena en Maria’ ook over ‘De Moeder en de Toekomst’. Zij bracht deze kleurrijk in beeld met een schat aan illustraties, waarin kunst, iconografie en architectuur centraal stonden.

In dit artikel zal ik mij beperken tot een samenvatting van de bijdrage van dr. Margaret Barker, waar het de sprekers op de zaterdag betreft. Omdat ik besef dat ik niet volledig kan weergeven wat zij verteld heeft richt ik mij vooral op de Tempel. Dat is een onderwerp dat mij al langer bezighoudt. Vervolgens komt een impressie van de zondagmiddagbijeenkomst aan bod.

Vrouwe Wijsheid

Iedere zondag weerklinkt voorafgaand aan de Heilige Mis in vele gemeenten van onze Vrij-Katholieke Kerk de Bezinning op de Wijsheid (Spreuken 8:22).

Margaret Barker spreekt in haar voordrachten van ‘Vrouwe Wijsheid’. Hiermee wil zij het specifieke karakter van Wijsheid benadrukken. In deze samenvatting zal ik haar term gebruiken.

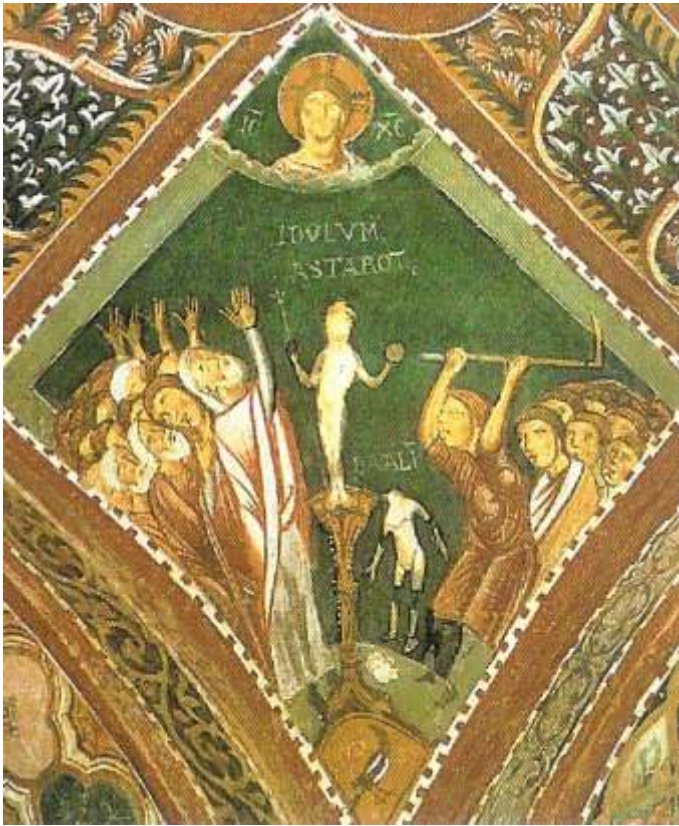
Dr. Margaret Barker is een opmerkelijke vrouw, moeder en grootmoeder, aimabel, eigenzinnig en revolutionair. In haar woonplaats heeft zij ooit een Blijf-van-mijn-lijf-huis opgericht. Zij werkte als predikante en is in haar vrije tijd begonnen het Oude Testament, de geschiedenis van de Joodse cultuur, de Joodse religie te onderzoeken en kwam tot verrassende ontdekkingen.

In het begin werd Margaret Barker nauwelijks serieus genomen maar nu krijgt ze volop erkenning. Ze ontving een eredoctoraat. Ook was Margaret voorzitter van een groep oudtestamentische wetenschappers.

Hebreeuwse en Grieks oudtestamentische teksten, Het Nieuwe Testament, Joodse en Christelijke Apocriefen, Dode Zee Rollen, Rabbijnse en latere Joodse geschriften en tradities, Pseudepigrapha, vroeg-christelijke geschriften en liturgieën, Gnostische geschriften, Antieke teksten uit het Midden Oosten vormen o.a. de bronnen waar Margaret Barker haar kennis vandaan heeft en waaruit zij haar bezieling en inspiratie put. Centraal in Margaret’s werk staat de theologie van de Tempel

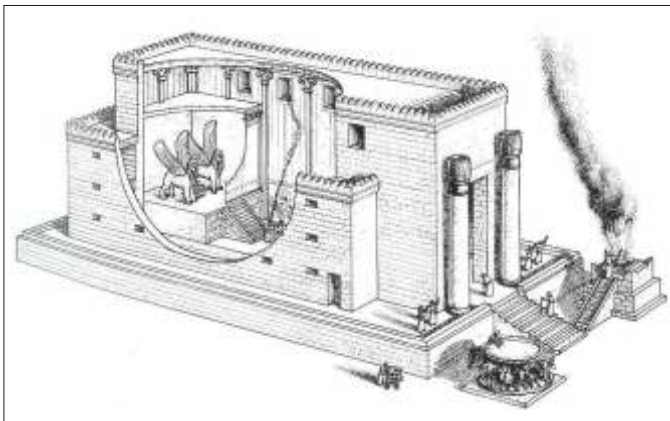
Dr. Margaret Barker spreekt over de Vrouwe in de Tempel van Jeruzalem vóór de zuivering door koning Josia (640-609 v.Chr.). De Vrouwe, de oermoeder van Oud- Israël, die Wijsheid wordt genoemd. Andere namen waar de Vrouwe onder bekend stond zijn: Ashratah/Asherah, El Shaddai, Ruach, Chokmah, Ela (Eloha) en Qudshu. Ook vertelt Dr. Barker hoe Vrouwe Wijsheid in de Tempel van Jeruzalem werd afgewe-

zen en uiteindelijk werd verdreven; ze keerde terug naar haar plaats tussen de Engelen (1 Enoch 42). Het boek Openbaringen, het visioen van Johannes bevat veel verwijzingen naar Vrouwe Wijsheid.

Asjera bedreigd

Als je over de Vrouwe spreekt, dan verwijst je in wezen naar de Eerste Tempel, die in een visionaire traditie stond. De Tempel was gericht op het Oosten. Nadruk lag op theosis, de weg van transformatie. De Tempel is één van de symbolen voor Vrouwe Wijsheid. De essentie van de Tempel werd onder meer gevormd door: het Kosmisch Verbond, de Moeder van de Heer, de Zoon van God, de Troon, de Engelen, de Levensboom, zalfolie en het Voorhangsel. 'De Tempel vertegenwoordigde de Schepping'.

Schets van Tempel van Jeruzalem

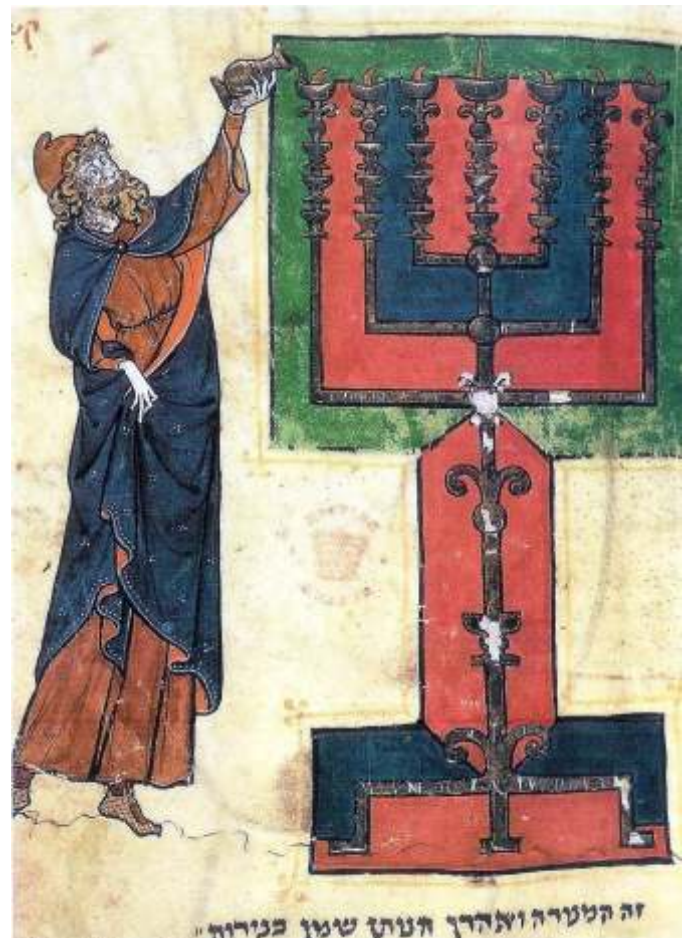
Wat is er gebeurd met het vrouwelijke aspect van de God van Israël?

In één van haar boeken, 'The Great High Priest', wijdt Margaret een hoofdstuk aan 'Wisdom, the Queen of Heaven'. Margaret verwijst hierin naar Genesis 1:26 en 27: 'Laat ons de mens maken als ons beeld, op ons gelijkend...'; 'En God (meervoudsvorm, Elohim) schiep de mens naar zijn beeld. Als het beeld van God schiep hij hem; Man en vrouw schiep hij hen'. (NBG)

Ook verwijzend naar archeologische vondsten brengt Margaret Barker ons in herinnering hoe het goddelijk vrouwelijke ooit vereerd werd en een voorname status had. In Juda en Jeruzalem werden honderden vrouwelijke figurines (zgn. Judese zuilfigurines) daterend vanaf 854 v.Chr. opgegraven. Deze beeldjes zijn tussen de 8 en 14 cm hoog. Archeologen hebben kunnen vaststellen dat deze figurines ten tijde van de Tweede Tempel periode buiten gebruik zijn geraakt.

We weten dat de Tempel in Jeruzalem tot twee keer toe is verwoest. Het begon al met de hervormingen van koning Josia, koning van Juda. Koning Josia was, een sacrale koning.

De vondst van een boek doet koning Josia breken met de traditie tot dan toe. Het boek gaat over de wet van Mozes en werpt een totaal ander licht op de religie. In dat boek staat ondermeer dat er geen goden en geen godinnen bestaan; dus er is geen ruimte voor een Moeder Gods. Dit boek vormt de aanleiding voor koning Josia om tot 'zuivering' over te gaan. In eerste instantie richt de zuivering zich op de aanhangers van de oudste traditie en dat zijn de priesters.

Aäron steekt de menora aan

Velen slaan op de vlucht naar Syrië, Egypte en Arabië. Alles wat nog met de Moedergodin te maken heeft, met engelen en met de aanwezigheid van een visionaire traditie wordt vernietigd en kapotgeslagen. Te vergelijken met de Beeldenstorm in de Lage Landen. Uiteindelijk werden alle Tempels vernietigd. Ook vele geschriften die te maken hadden met de oudste traditie van Israël werden of vernietigd of veranderd.

Het gewone volk blijft achter zonder Tempel en zonder priesters. Dit speelde zich af in een periode waarin de meerderheid van het volk kan lezen noch schrijven; dus zij die dat wel konden hadden veel invloed. Een aantal schrijvers krijgt de opdracht om de heilige teksten zo te veranderen dat ze in overeenstemming raakten met de teksten uit het door koning Josia gevonden boek over de Wet van Mozes in de Tempel van Jeruzalem.

Margaret vertelt hoe door de schriftgeleerden (Scribes) alle woorden welke maar enigszins verwijzen naar Vrouwe Wijsheid, naar de eerste Tempel en naar christelijke opvattingen doelbewust zijn verwijderd of hoe bepaalde letters van volgorde werden veranderd en weggeschreven, waardoor betekenissen eenduidig werden. In bestaande teksten werd de naam van Jahweh en zijn wet ingelast (Ben Sirach 24:23; Baruch 4:1, 3:9; 3:12). Dit werd allemaal gedaan om er voor te zorgen dat er in de heilige teksten geen sporen meer van de oudste traditie achterblijven. Uiteindelijk is dan overgebleven het Oude Testament zoals wij deze kennen, de uniforme Masoretische tekst. Zo kwam de interpretatie te liggen met de nadruk op de Wet, de Tien Geboden. De Wet werd een substituut van Vrouwe Wijsheid. Van Vrouwe Wijsheid en alle verwijzingen naar haar is pas dan iets te vermoeden als je weet waarnaar je moet zoeken.

Zeventig jaar na de zuivering door koning Josia vallen de Babyloniërs het land binnen. Deze nemen de notabelen mee in ballingschap. Voor de aanhangers van de oudste traditie, van de Eerste Tempel, was deze rampspoed iets vanzelfsprekends; immers, de Vrouwe was de Tempel uitgejaagd. Het Verbond was daardoor verbroken. En de Vrouwe weent. Zij weent omdat er niet meer naar haar geluisterd wordt en omdat dit onheil brengt.

Omstreeks 538 v.Chr. krijgen de Judese ballingen toestemming om terug te keren van koning Cyrus van Perzië, die Babylonië heeft veroverd. De Tweede Tempel wordt gebouwd.

De Tempel is verwoest

Een wereld is ineengestort. Een nieuwe wereld is ontstaan, waarin van de wereld voordien slechts brokstukken en fragmenten her en der verspreid liggen en een vage herinnering resteert. De Vrouwe leeft in deze nieuwe wereld als een onbewust, een niet logisch motiveerbaar, gevoel, als een zich verliezend weten in een donkere diepte.

Jeruzalem is het machtscentrum; daar bevindt zich een beperkte groep die de dienst uitmaakt. De heersende klasse was tegenstander van de oude traditie, van die eerste Tempeltraditie, de Tempel van Salomo, de Tempel van Vrede. In buitengewesten als Galilea blijft de invloed van de oudste traditie gelukkig nog zeer groot. De eerste christenen gebruikten een eerdere 'ongepunte' editie van het Oude Testament.

Jesus staat in een oude Hebreeuwse Tempeltraditie van voor de Tweede Tempel. Daar waar in christelijke teksten 'Heilige Geest' staat wordt 'Moeder van de Heer', de 'Moeder van Jezus de Christus' bedoeld. Hiermee besluit ik deze samenvatting van Margaret Barker's bijdrage op zaterdag (2).

Zij heeft op een pakkende manier, helder, gedegen, en met humor verteld. Zij maakte duidelijk hoe het christendom in wezen de voortzetting is van de oudste Tempeltraditie (3).

Wat mij inspireert in het werk van dr. Margaret Barker

Haar naam was mij bekend doordat godsdienstfilosoof dr. Daniël van Egmond deze tijdens enkele van zijn lezingenseries noemde. Hij roemde haar om het baanbrekende werk wat ze heeft verricht in haar onderzoek naar de traditie van de Eerste Tempel, als zijnde de wortels van de christelijke liturgie.

Enkele weken geleden vond ik van Margaret Barker o.m. het boek 'The Great High Priest'. Tijdgebrek noodzaakte mij tot een voorlopig selectief lezen. Ik heb mij beperkt tot o.a. het hoofdstuk: 'The Angel Priesthood'. De strekking daarvan was voor mij van een duizelingwekkende diepte; haast niet te bevatten als je dit hoofdstuk op een louter rationele wijze zou benaderen. Het visionaire karakter van de Eerste Tempel wordt mijns inziens in dit hoofdstuk heel duidelijk. Studie van de boeken van Margaret Barker wil ik graag aanbevelen. Bijvoorbeeld voor ons als geestelijkheid zou haar werk kunnen leiden tot een nog dieper inzicht en een intens levende ervaring van onze liturgische vieringen.

Hoe kunnen wij de Tempel herstellen?

Tempels komen in bijna alle culturen en religies voor. In onze liturgie van de VKK komt de Tempel op meerdere plaatsen voor. De officiant roept elke zondag de gemeente op met de woorden: 'Laat ons nu samen de Tempel grondvesten'. Het grondvesten van de Tempel betekent wezenlijk dat het gebouw in het centrum van de wereld geplaatst wordt, een waarachtige ontmoetingsplaats wordt voor God en mens. En daarmee betreden we heilige grond, gewijde grond. De traditie leert namelijk dat gewijde plaatsen zich in het centrum van de wereld bevinden. Hemel en aarde komen daar samen.

De aarde wordt getransformeerd tot een stukje hemel. En de hemel wordt gematerialiseerd in een stukje aarde. De Chaos is daardoor begrensd en de Kosmos weer geordend.

De vorm van zo'n heilige plaats was bedoeld als een afbeelding van een universele, hemelse structuur die haar uitdrukking vindt in God, mens en wereld.

In de Tempelbouw herkennen we deze structuur als het Heilige der Heiligen, de Heilige Plaats en de Voorhof.

Bij de bouw en het inrichten van onze Vrij-Katholieke Kerken is zoveel mogelijk rekening gehouden met deze structuur. In onze Sint Gabriël Kerk te Amsterdam is deze structuur duidelijk zichtbaar. Ook attributen helpen ons de symbolische betekenis van de structuur te ervaren. Wij beschikken zelfs over een bijzondere zevenarmige kandelaar!

De Tempel is met haar specifieke beeldtaal en mythische verhalen een wereld op zich. Ze kreeg haar vorm in een cultuurperiode van de mensheid waarin de wereld van de ziel makkelijker toegankelijk was en de mens meer transparant. De mens van toen dacht in mythisch-poëtische beelden. Hoe anders is dan onze wereld van vandaag, waarin ons bewustzijn door de Verlichting min of meer beperkt wordt tot het rationele vlak.

Herstel van de Eerste Tempel als symbool is een belangrijk begrip in vele mystieke tradities. In de Nag Hammadi geschriften, o.m. het Evangelie van Philippus, vinden we heel veel van de Eerste Tempel terug. Hierin wordt gesproken over

het bouwen van een innerlijke Tempel, zelf een Tempel worden. De rode draad hierbij is de transformatie van de mens. Langzamerhand vergaten de mensen dat ze deel vormden van een Kosmisch Verbond. De priesters vergaten zelfs dat ze de functie hadden om middelaar te zijn, om 'brug' te zijn tussen hemel en aarde. Hierdoor raakten de leringen die ze gaven vervormd. Ze waren eigenlijk al bezig de samenhang te verliezen tussen God, Mens en Natuur. In wezen is de fysieke, materiële verwoesting van de Tempel een uitdrukking van de mens die zich niet meer richt op de harmonie, die de eenheid uit het oog is verloren, de mens die niet meer zuiver is. De mens is dan vergeten hoe men bedoeld is te zijn; dat men zelf een Tempel is, geschapen naar Gods beeld en gelijkenis.

Dank zij de rituelen die in de Tempel worden gevierd en de gebeden die worden gezegd kunnen deze vervormingen worden hersteld en kan de mens worden getransformeerd tot een wezen waarin hemel en aarde weer verenigd zijn. Zo wordt de mens een afbeelding van de Tempel; zo wordt zij of hij zelf tot een Tempel gemaakt. En is daardoor 'brug', middelaar, tussen hemel en aarde.

De informele bijeenkomst op 7 juli

De zondagmiddagbijeenkomst vond plaats in de kerkzaal van de kerkgemeente van Sint Michaël en alle Engelen in Naarden. We zaten in een cirkel met, in de rand van de cirkel, een opening naar het altaar. Het centrum van de cirkel werd gevormd door een grote vaas met een weelde aan uitbundig bloeiende bloemen en vier brandende waxinelichtjes, één voor iedere windstreek.

Steen uit NMuur Synagoge

Er waren zevenentwintig aanwezigen waaronder, behalve Margaret Barker en Annine van der Meer, onze beide bisschoppen en nog vijf priesters.

Priester Ronald Engelse had een uitgebreide vragenlijst opgesteld, met daarin ook opgenomen zowel eerdere vragen geformuleerd door de Clericale Synode als de vragen die tijdens de landdag op 20 mei zijn gebruikt in het middagprogramma. Met het oog op de tijd werd besloten niet verder te gaan met deze lijst maar een vragenronde te houden, zodat ieder van de aanwezigen aan de beurt kon komen. De vragen van Ronald's lijst zullen op een ander moment worden beantwoord. Inmiddels is dit gebeurd en deze antwoorden zullen inclusief de vragen apart

nog worden gepubliceerd door het VKIE. Eveneens zal het VKIE de coördinatie van het vervolg op zich gaan nemen. Margaret is uitvoerig ingegaan op elke vraag die werd gesteld.

Die zondagochtend had Margaret deelgenomen aan de H. Mis. De liturgie had ze eerder ontvangen. Zij heeft de dienst ervaren als een 'lovely service.' Over de *Bezinning op de Wijsheid* was Margaret zeer te spreken. Jammer vond ze het dat dit vrouwelijk aspect zo aan de zijlijn bleef. Margaret adviseerde ons te blijven zoeken naar manieren om deze in te weven in de Heilige Mis.

Volgens Margaret is een constructie van buitenaf geen oplossing. Zoiets moet van binnenuit groeien en geleidelijk aan gestalte krijgen, dat vraagt tijd. De dienst zou als het ware een natuurlijke uitwisseling, een geheel, moeten vormen van het mannelijk en vrouwelijke. Beide aspecten moeten weer bij elkaar komen. Zo ontstaat er een harmonieus weefsel en is er eenheid in de vorm van de dienst. Op deze manier is Vrouwe Wijsheid weer in onze aandacht tegenwoordig.

Menora

Een hulpmiddel is de aanwezigheid van voorwerpen die symbool staan voor de Vrouwe Wijsheid. Margaret noemt o.a.: de Menora, de Boom des Levens, brood, water, zalfolie, vuur, wind, adem (ruach; Margaret verwijst naar Genesis 1:2.). Het tabernakel is ook een verwijzing naar de Vrouwe.

Anders leren kijken naar de voorwerpen die er al zijn en je bewust worden welke voorwerpen symbool staan voor Vrouwe Wijsheid maakt al een verschil. Margaret oppert de suggestie om in de kerkzaal in plaats van het portret van Maitreya een icoon van de Moeder Gods op te hangen.

Meerdere keren spreekt Margaret haar waardering uit over de Orthodoxe kerk. Deze is erin geslaagd de kern van traditie van de Eerste Tempel te behouden. In dit verband noemt Margaret ook de Mormonen als belangwekkend.

Op een opmerking dat onze Heilige Mis zo lang duurt, reageert Margaret dat 'de dienst in de Orthodoxe kerk zelfs drie uur duurt!' Verder werd de behoefte kenbaar gemaakt aan meer stilte, dus minder woorden. Margaret merkt op dat 'stilte' iets is wat van binnenuit komt. 'Stilte is geenszins een vanzelfsprekend gevolg van minder tekst'.

Daarnaast werden door Margaret dans en muziek genoemd als uitdrukkingsvormen van het vrouwelijke aspect. Tot mijn spijt zijn we niet verder ingegaan op de muziek. Misschien komt dat bij een andere gelegenheid nog eens aan de orde. Tot zover deze impressie van de sessie met Margaret Barker.

De zondagmiddagbijeenkomst werd heel spontaan op passende wijze afgesloten met, hoe zou het ook anders kunnen, *Sacred Dance* (onder leiding van Evalidja van Woerekom). De dans werd opgedragen aan El Shaddai. De gangbare vertaling is: 'God Almachtig'. Margaret hanteert de vertaling 'God met de borsten' voor El Shaddai.

Wat ik meeneem van deze middag

Alleszins lijkt het mij vruchtbaar als wij met elkaar verder onderzoeken welke overeenkomsten wij kunnen vinden in de visie van Margaret Barker en op welke manier haar inzichten ons verder tot bron van inspiratie kunnen dienen.

In de wandelgangen heb ik al vernomen dat de conferentie en deze zondagmiddagssessie voor een groep vrouwen de aanleiding was om in het Catharijne Convent de tentoonstelling 'Goddelijke Inspiratie' te bezoeken. Ook blijkt er behoefte te bestaan aan een Margaret Barker lees- en/of studiegroep. Ik sluit mij graag aan.

Met een vervuld gevoel sta ik om 19:30 op het perron van station Naarden-Bussum op weg naar huis... Zittend in de trein naar Amsterdam, namijmerend over Vrouwe Wijsheid, bedenk ik het volgende. Zij, Vrouwe Wijsheid, gaat over vraagstukken als samenhang, binding en verbinding;

- over de relatie tussen het menselijke en het Goddelijke;
- ze gaat over het intermenselijke;
- zij gaat over de Natuur;
- zij gaat over kracht,
- over omkering (metanoia);
- en transformatie (theosis).

Laten we haar in Vredesnaam verwelkomen en omarmen.

Nora Noya (1950) – Afgelopen periode ruim tien jaar werkzaam geweest als begeleider van ex-gedetineerde vrouwen en vrouwen onder elektronisch toezicht op hun weg naar een nieuwe toekomst in onze samenleving. Sinds jan. 2013 inspirator en coördinator, op freelance-basis, voor 'Eigen Kracht Centrale', een organisatie die uitgaat van de helpende, ondersteunende en creatieve kracht van het netwerk wanneer een leven daarbinnen spaakloopt en een steuntje in de rug nodig heeft. Bezoekt de Vrij-Katholieke Kerk sinds 1991. Diaken in de kerkgemeente Amsterdam. Stilte is voor haar een grote inspiratiebron.

*"The seasons move in silence through the changing year.
One morning in spring the cherry tree stands full of blossom.
The white blossoms seem not to have grown on the tree but to have fallen through the sieve of silence. No sound was heard;
they glided gently along the silence and it was that that made them white."*

(Uit: 'The World of Silence', Max Picard)

Noten

- (1) Barker, Margaret. Temple Theology, SPCK, 2004. p. 17.
- (2) Voor meer informatie over Margaret Barker, haar werk en haar publicaties: 'www.margaretbarker.com'.
- (3) Meer informatie hierover in: Barker, Margaret. 'The Great High Priest', the temple roots of Christian Liturgy. Geraadpleegde bronnen Bijbelvertaling. De Heilige Schrift, Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen, 1973. Spreuken 8:1-5
Barker, Margaret. The Great High Priest, T&T Clark International, London/New York, 2003. p. 73-145 en p. 239-261.
Barker, Margaret. The gate of Heaven, SPCK London, 1991. p.57-79.
Barker, Margaret. Temple Theology, SPCK, 2004, Preface,
Eliade, Mircea. De Transcendentie van het Dagelijks Leven, Servire Uitgevers B.V., 1987.

Lezingenreeks, transcript:

Egmond, Daniël van. De Tempel van de Mens, 2008,

(www.stichtingarcana.nl)

Egmond, Daniël van. Metatron, 2012,

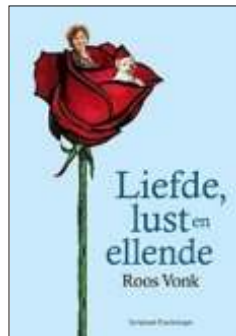
(www.stichtingarcana.nl')

Hands-out: Barker, Margaret. Meer, Annine van der.

* * *

*

Boekeninfo (2)

Roos Vonk
Liefde, lust en ellende
Scriptum 2013

De liefde houdt ons allen bezig. De jacht op de ware, hevige verliefdheid, bindingsdrang, relatieperikelen, drama's en scènes, liefdesverdriet, wraak: al deze zaken doen het hart sneller kloppen en kunnen de blik danig vernauwen. In dit boek leeft Roos Vonk mee met de lezer die dit alles ervaart, maar ze laat ook een ruimere blik zien; een knipoog, een lach, een andere wending.

Het boek biedt herkenning en vele *eye-openers*. Onderhoudend, informatief en humoristisch schrijft Roos Vonk over haar eigen ervaringen, afgewisseld met wetenschappelijk onderzoek over bijvoorbeeld de rol van hormonen, emoties, hunkering, hechtingsproblemen en het single-bestaan. Ze geeft bruikbare tips voor mensen met vragen over bijvoorbeeld verschillen in seks-drive, prinsessengedrag van vrouwen, slappe-zakken-gedrag van mannen, schoonmoeders, scheve relaties, blijven of gaan, vrienden blijven.

Ze ontkracht hardnekkige mythes en clichés over de liefde. In drie delen schetst Roos Vonk de passie en de bewustzijnsvernauwing van verliefden, de pieken en dalen van relaties, het uit elkaar gaan en weer op de liefdesmarkt meedingen. 'Liefde, lust en ellende' biedt iets wat verliefden en relatietobbers soms hard nodig hebben: een ruimere blik, een knipoog, een andere wending.

Afsluitend gaat het derde deel 'Ellende' over relatieproblemen en het uit elkaar gaan; het uitmaken, de rouw - waarmee uiteindelijk de cirkel rond is, want dan ben je weer single en kun je weer vrolijk aan deel 1 beginnen.

* * *

Impressie van de conferentie 'Het Eeuwig Vrouwelijke'

Annemiek van Dorp

Met hoge verwachtingen ging ik naar Naarden toe die 6e juli, de dag van de conferentie, en kwam er euforisch vandaan. Ik was getuige van diverse sprekers die mij nieuwe inzichten bijbrachten omtrent de kracht van het Vrouwelijke en de symbolieken daarvan in religies. Inzichten die ik als Vrouw intuïtief aanvoelde, maar er niet altijd de juiste woorden voor had. Ik ben zeer geïnspireerd geraakt door de sprekers van deze conferentie.

Te beginnen bij Dr. Margaret Barker, Bijbelgeleerde uit het Verenigd Koninkrijk, uitgenodigd om haar verhaal te vertellen uit haar boek *"The Mother of the Lord"* en andere wetenschappelijke, wijze inzichten door haar opgedaan. Inzichten, die zij met ons deelde.

En dan Dr. Annine van der Meer, Godsdiensthistoricus en Theoloog. Zij citeerde uit haar boek *"Van Sophia tot Maria"* en liet ons beelden eruit zien via de beamer.

Twee 'krachtige' vrouwen die ons deelgenoot maakten van hun spirituele kennis opgedaan door de zoektocht naar het Eeuwig Vrouwelijke in onze geschiedenis.

Spreker priester Ronald Engelse heeft mij verrast met zijn openstaan voor de inzichten omtrent "De boodschap van Onze Vrouwe Maria aan de Mensheid." Dit is de wijsheid die professor van der Stok bezield en doorgaf. (Voorheen VKK priester, gewijd in 1919 en in 1958 overleden.) Van der Stok stoorde zich er toen al aan dat het Vrouwelijke aspect in de Liturgie te weinig aandacht kreeg. Drs en priester Ronald Engelse was een waardige vertolker van deze professor. Hij stond daar voor de zaal 'ontvankelijk en krachtig' om het verhaal van prof. van der Stok en inmiddels, wat ik begreep, ook zijn verhaal voor het voetlicht te brengen.

Daarna kwam Mgr. Gert Jan van der Steen aan het woord, helaas voor hem en voor ons was hij de laatste spreker maar zeker niet de minste, alleen was de tijd te kort om het hele, goed voorbereide verhaal voor het voetlicht te brengen. In het kort samengevat liet hij aan de hand van beelden zien, hoe de Vrouwelijke symbolen in onze Liturgie vertegenwoordigd zijn.

Tot mijn stomme verbazing kwam naar voren dat daarin maar weinig mannelijke symbolen in voorkomen en de meeste symbolen het vrouwelijke aspect in ons tot uitdrukking brengen. Voor mij is inzichtelijk gemaakt, dat in de Liturgie deze vrouwelijke symbolen veel duidelijker naar voren gebracht mogen worden, willen, naar mijn inzicht, in deze tijd van vernieuwing zowel vrouwen als mannen zich aangesproken en aangetrokken voelen tot onze Kerk.

Deze dag was een prachtig geschenk voor mij en een goede reden om in beweging te blijven en zo nieuwe Kennis en Spirituele inzichten op te doen.

PS. Ik hoorde onlangs een filosoof op de TV zeggen: "Taal beïnvloedt onze identiteit." Zelf kom ik regelmatig op basisscholen waar ik helaas nog steeds jonge leerkrachten (m/v) hoor zeggen: "Jongens we gaan (zus of zo) doen." In ons taalgebruik doen de meisjes er blijkbaar nog steeds niet toe!?

Een van de vormen van "verborgen seksisme." En fruikend voor de persoonlijke en spirituele ontwikkeling van zowel meisjes als jongens.

Annemiek van Dorp (1945), werkzaam geweest in de sociale en technische dienstverlening bij de Gemeente Den Haag. Sacred Dance Docent sinds 1998. Passie: Dierenwelzijn ? Sinds april 2012 voorzitter van de Kerkgemeente in Den Haag.

* * *

Boekeninfo (3)

Aat de Kwant

Frédéric Lenoir - God? Ten Have 2013

In het begin schiep de mens God. In zijn jongste boek, simpelweg God getiteld, maar wel met een vraagteken dat op de omslag veelbetekenend midden in het woord is geplaatst, gaat filosoof Frédéric Lenoir op zoek naar de wortels van het menselijk spreken en denken over God en onderzoekt hij hoe dit zich door de geschiedenis heen heeft ontwikkeld. Lenoir heeft internationale bekendheid gekregen met boeken als De filosofie van Christus (2008), Socrates, Jezus, Boeddha (2010) en zijn Handleiding voor een evenwichtige geest en een kalm gemoed (2012). Al dertig jaar lang is Lenoir (1962) naar eigen zeggen bezig met de godsvraag, wat ook uit bovenstaande boektitels mag blijken. Hij schreef veel over godsdienst, maar waagt zich nu ook aan een meer persoonlijke beantwoording van de vraag. Niet dat dit in voorgaande boeken geheel ontbrak, maar nu gaat hij er explicieter op in. Dat moet ook wel, vindt hij zelf, want juist de vraag naar God behoeft een persoonlijke en geëngageerde beantwoording. De vraag of God bestaat is zonder betekenis als je niet duidelijk kunt maken wat het antwoord op die vraag voor verschil maakt in jouw leven (vrij naar Brecht).

In dit prettig leesbaar en helder geschreven boek geeft Lenoir een goed overzicht van de evolutie die God heeft doorgemaakt. Vanaf de allereerste prehistorische culturele uitingen, waarvan het niet geheel duidelijk is of en welk godsgeloof de makers heeft gedreven, neemt Lenoir ons mee op een ontdekkingsstocht door de menselijke geschiedenis. Hij doet dat met kennis van zaken, waarbij zijn achtergrond als godsdienstwetenschapper van pas komt. Het is knap hoe hij veel informatie geeft zonder dat het een saaie opsomming wordt. Aandacht voor detail wordt evenwichtig afgewisseld met het vasthouden van de grote lijn. In alle verschillende opvattingen in diverse tradities en religies gaat het steeds om de mens die in veranderende culturele en maatschappelijke omstandigheden zijn visie op God vormgeeft. In het grote geschiedenisverhaal zijn een paar opmerkelijke omslagpunten te vinden. De 'uitvinding' van het monotheïsme is daar één van, maar ook de persoonlijke beleving van het goddelijke. Lenoir besteedt er in aparte hoofdstukken aandacht aan. Hij gaat ook in op het (westerse) geding tussen geloof en rede, en het daaruit voortvloeiende atheïsme, dat zo'n grote invloed heeft op onze huidige manier van denken over God en onze visie op de rol van religie. Uiteraard wordt er ook aandacht gegeven aan de minder fraaie kanten van het godsgeloof, waar het leidt tot intolerantie en geweld en tot onderdrukking van vrouwen. Ook hier valt zijn evenwichtige behandeling van de materie op. Want zonder zijn kritische instelling te verlaten, verliest hij zich niet in gemakkelijke kritiek op religie vanwege deze schaduwkanten, maar noteert nuchter dat religies in ontwikkeling zijn. Daarbij maakt hij een onderscheid tussen godsdiensten als menselijke uitvindingen en God zelf:

Florentino Garcíá Martínez, Mladen Popovic en Adam van der Woude: De rollen van de Dode Zee -Ten Have 2013 2e herz. druk
Zestig jaar na de ontdekking van de Dode Zeerollen is de complete vertaling van de niet-bijbelse rollen in een verbeterde en aangevulde uitgave in één gebonden en fraai vormgegeven band verschenen. De tekstuitgave bevat een uitgebreide algemene inleiding op de rollen en inleidingen op de afzonderlijke teksten. Verder biedt het boek een complete en volledig bijgewerkte lijst van alle gevonden handschriften, voorzien van recente literatuurverwijzingen. Deze uitgave is verzorgd door deskundigen van het Qumran Instituut van de Rijksuniversiteit Groningen.

De eerste Nederlandse vertaling van de niet-bijbelse rollen, die sinds 1947 zijn gevonden in Qumran bij de Dode Zee, verscheen in 1994 en 1995 in twee paperbacks, ook vanuit het Qumran Instituut. Destijds waren slechts 10 van de 39 delen verschenen van de officiële serie Discoveries in the Judaean Desert, waarin de manuscripten zijn gepubliceerd. Adam van der Woude en Florentino Garcíá Martínez verrichten pionierswerk bij het Qumran Instituut door te vertalen op basis van de beschikbare foto's van de manuscripten en op grond van voorlopige edities van sommige van de teksten. Nu alle Dode Zeerollen zijn gepubliceerd, is de reconstructie en interpretatie van bepaalde teksten gewijzigd. Ook zijn er nieuwe teksten bekend geworden. De tweede herziene druk, verzorgd door Florentino Garcíá Martínez en Mladen Popovič, verwerkt al deze wijzigingen (zie verder pagina...)

De Heilige Mis in kosmologisch perspectief, hoe vrouwelijke en mannelijke symbolen daarin werken

✠ Gert Jan van der Steen

Deze lezing is gehouden tijdens de Conferentie “Het eeuwig vrouwelijke” op 6 juli 2013, en wordt, vanwege de omvang, gepubliceerd in twee delen. Dit is deel 1 van de lezing. Deel 2 verschijnt in het volgende nummer van Reflectie. De presentatie met illustraties staat op www.vkk.nl/download/GJvdS_Heilige_Mis.pdf

Inleiding

De Heilige Mis wordt door sommigen als te mannelijk ervaren. In deze lezing wordt nagegaan welke symbolen in de Heilige Mis een mannelijk of vrouwelijk karakter hebben. Dat gebeurt aan de hand van begrippen uit de kosmologie. Het zal blijken dat er meer vrouwelijke dan mannelijke symboolwerkingen zijn aan te wijzen.

Heilige Mis in de VKK

De Heilige Mis in de Vrij-Katholieke Kerk (VKK) is opgesteld door Charles Leadbeater, uitgaande van de Tridentijnse Mis. De Heilige Mis heeft een kosmologische component. Zo'n verbinding tussen kosmologie en liturgie is niet uniek.

Zo wordt in de Joodse religie ingezien dat wij zuiver moeten handelen om de Kosmos in evenwicht te houden. Daardoor zal er kracht en zegen verspreid worden in onze wereld. De oude mysteriescholen kenden het adagium: “Wie de geheimen van de schepping wil leren kennen verheffe zijn stem in de lofprijzing tot God.”

Leadbeater heeft in “Een Christelijke Gnosis” een duidelijk beeld gegeven van een tegelijk theosofische als christelijke kosmologie. Dit beeld kan geünificeerd worden met de abstracte kosmologie van (de later levende) Dion Fortune in “The Cosmic Doctrine”. Bijzonder in haar (geïnspireerde) kosmologie is dat zij een Kosmische fase aangeeft die vooraf gaat aan de schepping van ons Universum. Daarmee is een meer evenwichtige duiding van het mannelijke en het vrouwelijke mogelijk dan in de kosmologie van Leadbeater.

Vanuit deze gecombineerde kosmologie wil ik de woord-, beeld- en handelingssymbolen duiden zoals die voorkomen in de Heilige Mis.

In deze kosmologie speelt vanaf het allereerste begin het mannelijke en vrouwelijke een hoofdrol.

Een moeilijkheid bij esoterische kosmologie is wel dat de beschrijvingen het mentale overstijgen. De beschrijvingen zijn metaforisch en moeten voor een goed begrip eigenlijk meebeleefd worden.

Kosmologie in grote lijn

In het begin is er vanuit het ongeopenbaarde een beweging in een rechte lijn (mannelijk).

De lijn buigt af en vormt een cirkel (vrouwelijk).

Binnen de cirkel vormt zich de Kosmos.

Er ontstaan de Ring Chaos die aanzet tot beweging naar de rand van de Kosmos, en de Ring Kosmos die aanzet tot beweging naar het centrum. Beide ringen (mannelijk) werken tegelijk eeuwig door, met eigen fasen (getijdenwerking).

Uit beiden komt voort de Ring Niet Verder (vrouwelijk, de “Moeder” of de “Vrouwe”) die stabiliseert en compenseert. Het eeuwig mannelijke en vrouwelijke zijn nu in functie. Poëtischer gezegd: de eerste twee Ringen zijn de spoelen waarmee de Vrouwe haar kleed, de Kosmos, weeft.

Binnen de Kosmos ontstaan zeven gebieden (sferen) die in elkaar zijn genest. Door instroming vanuit het ongeopenbaarde ontstaan elementaire deeltjes, “atomen” in chaotische beweging. Door getijdenwerking van de Ringen Chaos en Kosmos worden vanuit de atomen langzaam grotere onderdelen gevormd die organismen worden.

Organismen reizen door de Kosmos en worden steeds minder chaotisch, complexer, leren en voegen onderlinge reactiepatronen toe aan geheugen (Wijsheid, “Sophia”). Het geheugen zorgt voor vermindering van chaos.

Een volmaakt geworden organisme kent de gehele Kosmos (volmaakte Wijsheid) en wordt een Logos. Op een impuls van de Ring Chaos vormt de Logos een eigen sfeer (Universum) en reflecteert daarin de Kosmos, met lokale Ringen en Sferen. Deze eerste emanatie is de Heilige Geest.

De reflectie vindt plaats in de Moeder van de Kosmos. Hierdoor ontstaat ook de Moeder van het Universum (“Sophia” op meerdere niveaus). In het Universum worden de Kosmische wetten gespiegeld, doordat zij inherent zijn in de natuur van de Logos.

Dit zorgt voor een opheffende werking op reeds aanwezige lagere organismen binnen het Universum. Deze organismen worden zich vaag bewust van de Logos, gaan samenwerken en scheppen hun omgeving. De schepping wordt gestabiliseerd door de Moeder van het Universum.

De Logos (de Vader) ervaart het vage bewustzijn en emanereert door de compensatiedrang van de Moeder vanuit Zijn hoogste niveau Liefde (de Zoon, als tweede emanatie) die organismen samenbindt tot grotere eenheid. De Moeder handhaaft en verzorgt de organismen (compensatie vanuit Wijsheid). De organismen gaan, door de werking van de Zoon, op weg naar de Vader (pelgrims). De Vader komt de pelgrims tegemoet (de 3e emanatie). Gevorderden (hiërarchieën) ondersteunen beginners. Ontwikkeling versnelt.

Hierdoor kan het Universum (de schepping) uiteindelijk één worden met de Vader en wordt de Vader zich ten volle bewust van de schepping die gedragen wordt door de Moeder. Door de volledige bewustwording van de Vader zal nieuwe schepping ontstaan op een manier die voor ons nu onkenbaar is maar die wij dan zullen ervaren.

De Kosmos blijft creatief. Er treden steeds nieuwe Kosmische fasen op van ontwikkeling wanneer alles tot voltooiing lijkt te zijn gekomen.

Heilige Mis in grote lijn

Op eenzelfde manier kan de Heilige Mis beschreven worden, met dezelfde metaforen. Door de Heilige Mis ondersteunen wij het werk van de Zoon.

Tijdens de Heilige Mis wordt de Kosmos/het Universum gereflecteerd, in symbolen van woord, beeld en handeling. Engelen zorgen voor compensatie van onvolkomenheden. Door de werking van de Heilige Mis wordt Kosmische Wijsheid geactiveerd, hogere energie verspreid en ontwikkeling versneld.

Centraal in de Heilige Mis staan de neerdaling van de Zoon tot in de stof (consecratie van de offeranden waaraan alle deelnemers zich als één organisme verbonden hebben) en het aanbieden van de geconsecreerde offeranden aan de Zoon zodat Hij deze kan offeren aan de Vader.

De Heilige Mis bestaat uit 33 onderdelen die elk een naam hebben: Invocatie, Asperges, Lofzang, Confiteor, Absolutie, Eerste Wieroking, Introitus, Kyrie, Gloria in Excelcis, Collectegebeden, Schriftlezing, Graduale, Munda Cor Meum, Evangelie, Predikatie, Credo, Offertorium, Tweede Wieroking, Lavabo, Orate Fratres, Sursum Corda, Prefatie, Sanctus, Consecratiegebed, Adoro Te, Adeste Fideles, Tweede Offerande, (Onze Vader,) Herdenking der Heiligen, Breken van het brood, Vredegroet, Communio, Postcommunio en Zegening.

Gemeenschappelijke werkingen

Kosmos en Heilige Mis

De kosmologie en de Heilige Mis hebben een aantal begrippen gemeenschappelijk waarmee essentiële werkingen zijn te onderscheiden. Achter die werkingen staan kosmologisch gezien de drie Ringen. Daarmee kan de benoeming van het mannelijk of vrouwelijk karakter eenduidig worden gemaakt. De Ring-Kosmos en de Ring-Chaos zijn actief, mannelijk, de Ring-niet-verder is harmoniserend en compenserend, vrouwelijk.

De begrippen zijn kenmerkend voor een esoterische benadering. Zij kunnen op allerlei manieren worden toegepast, omdat door reflectie kosmische wetten op elk niveau werkzaam zijn. In de Heilige Mis komen de begrippen voor als symbolen van woorden, beelden en handelingen.

De belangrijkste begrippen zijn, met een benoeming volgens Kosmos – Heilige Mis – ml/vrl:

- Schepping, emanatie - Uitgaan, Uitstromen - Mannelijk*
- Nesting - Afzondering - Mannelijk*
- Geheugen, Patronen – Wijsheid - Vrouwelijk*
- Ontwikkeling - Bewustwording - Mannelijk*
- Reflectie - Spiegel worden - Vrouwelijk*
- Hiërarchieën - Engelen, heiligen - Vrouwelijk*
- Verbinding - Devotie - Vrouwelijk*
- Organisme - Offerande - Vrouwelijk*
- Compensatie - Zuivering, Heling - Vrouwelijk*

Hierna worden de begrippen verder uitgewerkt, met hun kosmologische en liturgische aspecten.

Schepping, emanatie -

Uitgaan, Uitstromen - Mannelijk

Kosmos

Drie voorbeelden op verschillende niveaus:

- 1) Kosmologisch komt de eerste beweging voort uit het ongeopenbaarde als een rechte lijn. De lijn buigt zich af en wordt een cirkel;
- 2) Het Universum komt voort uit de Logos, in drie fasen: de Geest, de Zoon en de Vader;
- 3) Uit iedere sfeer in het Universum is er een emanatie naar een lagere sfeer. Emanatie is mannelijk.

Heilige Mis

Ad 1) De Heilige Mis begint met een rechte processie vanuit de sacristie. Aangekomen in de kerkruimte wordt een cirkel gemaakt rond de kerkgemeente;

Ad 2) Bij de Consecratie emaneert de Vader liefdeskracht en verbindt deze met de offeranden;

Ad 3) Bij het “Breken van het Brood” wordt de liefdeskracht verspreid over de wereld.

Nesting - Afzondering - Mannelijk

Kosmos

Er worden zeven gebieden gevormd die in elkaar genest zijn. Evenzo in het Universum, als reflectie van de Kosmos. Elk gebied kan weer worden onderverdeeld in zeven geneste deelgebieden. Op dezelfde manier bestaat een mens uit zeven lichamen, van geest tot stoffelijk lichaam. Het aanbrengen van onderscheid is een mannelijke activiteit.

Bij toenemende ontwikkeling zal het bewustzijn zich in steeds hogere lichamen en deelgebieden kunnen afzonderen en concentreren. De ervaring wordt zuiverder en helderder.

Heilige Mis

In de Heilige Mis vindt gaandeweg meer afzondering en concentratie plaats. Daardoor kan de Kosmische werking zich meer manifesteren. Het begint in de sacristie waar een kring wordt gevormd en een intentie wordt uitgesproken. Tijdens de processie rond de kerkgemeente vindt een afzondering van de gemeente plaats. Bij de wierokkingen van het altaar wordt, zo mogelijk, met wierook een cirkel rond het altaar gemaakt. De offeranden op het altaar worden met wierook afgeschermd, in de naam van de Heilige Drievuldigheid.

Geheugen, patronen – Wijsheid – Vrouwelijk

Kosmos

Alles wat niet chaotisch gebeurt wordt bewaard in geheugen. Daaronder vallen ook patronen van reacties op gebeurtenissen. Het geheugen kan worden geraadpleegd. Het is de basis voor stabiliteit en voortgang in ontwikkeling. Stabiliteit is een kenmerk van de Ring-niet-Verder.

Wijsheid (Sophia) kan worden gezien als patronen in geheugen van hogere gebieden. Het geheugen wordt geactiveerd door de Ring Chaos op een uitgaande impuls, dus ook bij emanatie en compensatie. Wijsheid en creatie gaan samen.

Het geheugen hoort bij de Moeder. “Maria bewaarde alles in haar hart”

Heilige Mis

Wijsheid speelt een belangrijke rol in de Wijsheidsmeditatie voorafgaande aan de Heilige Mis. Verder in de collectegebeden, het graduale en sommige priefaties.

Ontwikkeling – Bewustwording – Mannelijk

Kosmos

Een korte kosmologische aanduiding van bewustzijn is: reactie plus geheugen. Dat geldt voor alle gebieden. Ontwikkeling vindt plaats door reactie op nieuwe omstandigheden. Dit geeft een objectief bewustzijn. Het aantal onderlinge verbanden neemt dan toe, en daarmee complexiteit. Subjectief bewustzijn bestaat uit de ervaring van reactiepatronen in het geheugen. Bij onbewustzijn is er geen ervaring.

Als de Logos Zijn Universum emaneert is Hij in subjectief bewustzijn. Door de reactie van kosmische organismen op de emanatie in Zijn gebied wordt Hij ten dele objectief bewust.

Hij reageert dan vanuit reactiepatronen in geheugen, Wijsheid ("Sophia wordt actief"). Die reactie roept weer een reactie op in de organismen. Enzovoort. Aldus is sprake van een groeiend objectief bewustzijn van de Logos voor wat betreft Zijn Universum en een toenemende werking van Sophia op steeds lagere gebieden in het Universum. Dit komt overeen met de wordingsgedachte van God in Procestheologie.

Heilige Mis

De Heilige Mis ontvouwt zich in fasen. De deelnemers worden zich in toenemende mate bewust van Goddelijke invloed en bevestigen die ervaring. Dat gebeurt bijvoorbeeld in het Introïtus, het Gloria, de Collectegebeden, het Credo, het Sanctus, het Adoro Te en de Herdenking der Heiligen.

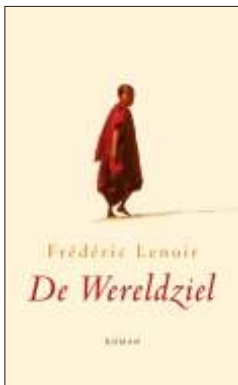
Deel 2 verschijnt in het volgende nummer van Reflectie

Gert Jan van der Steen (1943), wij-bisschop, is wiskundige en informaticus en werkt als taaltechnoloog. Daarnaast is hij yogadocent. Hij is geïnteresseerd in de integratie van oude en nieuwe vormen van spiritualiteit.
Emailadres: gert@palstar.nl

* * *
*

Boekeninfo (4)

Frédéric Lenoir: De wereldziel. Ten Have 2013

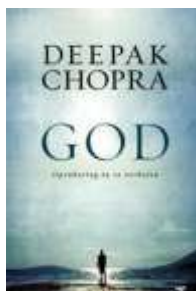
Frédéric Lenoir schrijft zowel fictie als non-fictie. In De Wereldziel ontmoeten zeven wijzen elkaar in Toulanka, een afgelegen klooster in de Tibetaanse bergen. Ze hebben onafhankelijk van elkaar de opdracht gekregen naar Tibet af te reizen. Een van hen is een Nederlandse filosofe, die haar dertienjarige dochter heeft meegenomen. Het meisje ontmoet er een twaalfjarige lama, die diepe indruk op haar maakt.

Elk wijze verneemt in een droom dat de wereld aan de vooravond staat van een diepe crisis. Daarop besluiten ze samen zeven universele 'sleutels van de wijsheid' te formuleren en aan de jonge lama en het Nederlandse meisje door te geven.

Ze putten daarvoor uit hun eigen ervaringen en tradities. Zo geven ze een stem aan de Wereldziel: een welwillende kracht die over de harmonie van het universum waakt.

Een citaat:

"Een wijze nam het woord en zei: "Te veel mensen zullen tot de conclusie komen dat ze geleefd hebben volgens hun instincten, volgens hun emoties of volgens de tradities en de gebruiken van hun gemeenschap, zonder ooit een echte keus te hebben gemaakt, zonder dat hun verstand werd ontroerd door de schoonheid van kennis, hun hart werd gegrepen door de vreugde van het geven. Ze zullen kleine geneugten hebben gekend, maar geen grote vreugden. Ze zullen rustige liefdesrelaties hebben gehad, maar nooit een hart dat door liefde werd verscheurd en zo groot werd dat het de hele wereld aankon. Ze zullen voldoende te eten hebben gehad, maar niet de extase van de ziel hebben gekend bij het ervaren van het Schone en het Ware. Ze zullen een beroep hebben geleerd en hun brood hebben verdiend, maar waarschijnlijk nooit die activiteit hebben ontdekt waar ze helemaal in hadden kunnen opgaan. En als ze sterven, zullen ze vragen: "Waartoe dient het leven? Mijn bestaan had geen enkele zin! Waar is het geluk waar ik zo naar heb verlangd? Waar is de liefde waar ik zo op heb gehoopt? Waar is de waarheid waarover gesproken werd? Wat is er uitgekomen van het leven waar ik als kind van droomde?" En het antwoord zal zijn: "Jij had een geest in je die je leven zin had kunnen geven, je naar geluk en echte liefde had kunnen leiden, je naar de waarheid had kunnen brengen en je dromen werkelijkheid had kunnen laten worden... maar je hebt hem niet gezien."

Deepak Chopra: God - Openbaring in 10 verhalen, Servire 2013

God is geen vast gegeven, God verandert constant. Deepak Chopra onthult het portret van deze evoluerende God door belangrijke momenten uit het leven te vertellen van tien profeten, heiligen, mystici en martelaren. Hij gebruikt hun verhalen om de invloed van God op ons te beschrijven, om antwoord te vinden op de vraag: "Hoe kan God tot ons spreken?" Hij brengt de be-

slissende momenten van deze verhalen tot leven, waarmee hij de universele lessen over de ware aard van God laat zien. Alhoewel de tien verhalen enorm van elkaar verschillen, valt er toch een onmiskenbaar patroon te zien. God leidt naar een diepgaand begrip van de aard en kracht van geloof, en van de geest die in ons allemaal zit. God is geen vast gegeven, God verandert constant.

In zijn epiloog wijst Chopra erop dat hersenonderzoek de resten van bewustzijn heeft blootgelegd als verhoogde activiteit in de cortex. 'De kwantumfysica heeft al lang geleden de geruststellende wereld van vaste voorwerpen en keurig verbonden oorzaak en gevolg ondermijnd. Er zijn volgens hem redenen te over om aan te nemen dat de innerlijke reis niet onbezonnen is, of een massahysterie die is opgelegd door een georganiseerde religie'.

Misschien is het nodig om nerveus over onze schouder te kijken om te zien of de wetenschap zijn goedkeuring geeft. Uiteindelijk wisten de dichters en de zieners, de buitenstaanders en mystici die ons spirituele verleden uitmaken, het echt beter. Omdat we bewust zijn, zijn we nooit verder verwijderd van het goddelijke, ook al is het maar een seconde, zelfs in de donkerste nacht van de ziel. Ergens diep van binnen verlangen we er allemaal naar om de verbinding te herstellen, en als we rustig zitten, op de momenten waarop de rijkdom van het leven te overweldigend is om te negeren, weten we dat Tagore het bij het rechte eind had:

"Liefde is de enige werkelijkheid, en het is niet alleen een gevoel. Het is de ultieme waarheid die in het hart van de schepping besloten ligt." Ach, beseffen we, er is iemand die het begrepen heeft...

Chade Meng Tan Doorzak jezelf Servire 2012

Er zijn al vele boeken over mindfulness, waarbij opmerkzaamheid en aandacht worden ontwikkeld. Deze zijn meestal bedoeld voor de (geestelijke) gezondheidszorg. Dit boek gaat een stap verder door mindfulness te gebruiken bij werksituaties. Chade Meng Tan was programmeur bij Google, later werkte hij bij personeelszaken en raakte geïnteresseerd in mindfulness en emotionele intelligentie, waarbij hij vervolgens een trainingsprogramma voor de medewerkers ontwikkelde. Deze training is gericht op het ontwikkelen van emotionele intelligentie door middel van mindfulness en de juiste voorwaarden daarmee scheppen voor de wereldvrede. Zijn levensdoel is dit te bevorderen door innerlijke vrede en mededogen te ontwikkelen. Veel Google-medewerkers zeggen dat zijn programma hun leven heeft veranderd. Dit boek bevat meditatieoefeningen en tips daarvoor, het geheel blijft luchtig door de komische illustraties en speelse vormgeving. Het boek bevat een voorwoord van Daniel Goleman en Jon Kabat-Zinn (ontwikkelaar mindfulness stress reduction in de geestelijke gezondheidszorg).

In dit boek deelt Meng zijn mindfulnessprogramma. Van simpele oefeningen waarbij je je concentreert op je ademhaling tot oefeningen om je emoties te begrijpen en effectief én geliefd te zijn.

* * *
*

Zonde bestaat niet

Eleonore Kemperink

Dit is een wel heel duidelijke uitspraak over een onderwerp waarover in alle toonaarden werd en wordt gesproken. “Zonde bestaat niet” is een uitspraak uit het Evangelie van Maria Magdalena. In dit Evangelie is Jezus in gesprek met Maria Magdalena, Petrus en Jacobus. En het is Petrus die aan Jezus vraagt: “Omdat U ons alles heeft uitgelegd, zeg ons nog dit: wat is de zonde van de wereld?”

Petrus begrijpt kennelijk dat het de zonde is die ons terughoudt van onze ware bestemming. Wel, wij hebben een hekel aan het woord ‘zonde’. Het riekt naar alle beweringen over hel en verdoemenis. Wij vinden het een woord dat neerdrukt en dat is niet zo gek, omdat het ook nog eens een hele wereld van moraal over goed en kwaad in zich draagt.

Als we gaan kijken naar het oorspronkelijk woord dat vertaald is in ons woord ‘zonde’, dan vinden we het woord ‘biesja’. Een woord uit het Aramees, de taal die in de tijd van Jezus in Palestina werd gesproken. En dat woord ‘biesja’ heeft een veel mildere lading en draagt zeker geen oordeel over goed en kwaad in zich. Het woord betekent letterlijk ‘onrijpheid’ en ‘onwetendheid’. Kijk, en dan krijgt alles ineens een heel andere betekenis en gevoelswaarde. Geen enkele veroordeling, hoogstens een aansporing om ‘grotere’ kennis op te doen, om te willen leren, om inzicht te verkrijgen en verder te groeien.

Schutsmantel van Maria

En in het gedeelte van het Evangelie van Maria Magdalena dat we bijvoorbeeld in de periode na Pasen hebben gelezen zegt Jezus ook heel duidelijk: “Zonde bestaat niet”.

“Maar”... gaat Hij verder... “jullie zijn het die de zonde *ma-*ken”. En het woord ‘maken’ is hierin heel belangrijk, denk ik.

Want hoe doen we dat dan? Dat doen we, zegt Jezus, “omdat we doen wat in wezen gelijk staat aan overspel, dat wat men ‘de zonde’ noemt”.

Nu, het woord ‘overspel’ en wat het voor ons nog altijd inhoudt is wel zeker

één van de dingen die de mens het meest veroordeelt en het meest zondig noemt. We leggen het woord ‘overspel’ uit als diegene begeren die jou niet toebehoort en daar in daad aan toegeven.

En als we daar nu eens een kleine verandering in aanbrengen?

En het woord overspel duiden als **dat** gene begeren **wat** jou niet toebehoort, dan komen we wellicht dichter bij wat Jezus bedoeld kan hebben.

Want is het niet zo dat wij, levende in de stof, in onze lagere persoonlijkheid, voortdurend datgene het meest begeren wat ons niet wezenlijk toebehoort?

Wat niet hoort bij wie wij in wezen zijn?!

Wij zijn niet onze baan, we zijn niet onze sociale status, we zijn niet ons verleden, we zijn niet ons verhaal, we zijn ook niet ons karakter. Maar.....meestal identificeren we ons er wel mee.

Jezus noemt het in het Evangelie: “Jullie houden van wat jullie misleidt”. En daarom ga je dood, en daarom wordt je ziek, zegt Hij.

We geloven in tekort, we geloven in vergankelijkheid, we weten dat het niet klopt, maar we weten nog niet zo goed hoe we dat moeten laten. Toch roept Jezus ons op vol te houden en moed te tonen tegenover de vele misleidingen die ons omringen. Want Hij weet als geen ander dat in al die vormen het wezenlijke van de dingen schuilgaat. En dat is de moeilijkheid.

We moeten door de vorm heen naar het wezenlijke van de dingen. Daar moeten we ons bewustzijn op richten. De stof is slechts de verpakking die ons kan afleiden van waar het werkelijk om gaat.

Dit te doen vraagt om inkeer, vraagt om naar binnen te gaan, om naar binnen te kijken.

Het vraagt om bezinning om wat er diep verborgen leeft.

Het vraagt om te zoeken naar inzicht zodat we niet langer onwetend en onrijp zijn om dan de juiste keuzes te kunnen maken.

- Het vraagt om stil te zijn en te luisteren.
 - Het vraagt om stil te zijn en te kijken.
 - Het vraagt om stil te zijn en te weten.
 - Het vraagt om te leren kijken met de ogen van je hart.
- Als je dat doet zie je andere dingen, hoor je andere dingen, ervaar je andere dingen en zie je in de wereld van de verleidingen en misleidingen een andere wereld.
- Een wereld van liefde.
 - Een wereld vol goddelijkheid.

Eleonore Kemperink (1951)

In 1987 lid geworden van de VKK, stamend uit de RKK, waar ik ook verschillende activiteiten begeleidde. Vanaf 1994 actief aan het altaar, hetgeen uiteindelijk tot mijn priesterwijding heeft geleid, die in 2007 in Naarden plaatsvond.

Sinds 12 mei 2013 ben ik eerstaanwezend priester van de kerkgemeente Arnhem.

* * *

Uitgelicht: Moedig boek over ontwaken uit een illusionaire wereld

Aat-Lambèrt de Kwant

Wie Egoalos ME leest moet tegen een stootje kunnen. Marco Koers houdt tal van opvattingen, ook die over ontwaken en verlichting, tegen het licht en kiept ze omver. Zelf heeft de 43-jarige auteur dit in zijn turbulente leven dat hij in dit boek beschrijft, ook keer op keer gedaan met zijn eigen opvattingen. Maar, wat hebben lichtsnelheid en bewustzijn nu met elkaar te maken? Waarom lopen wij mensen nu toch zo op onze tenen? Hoe werkt het holografisch universum? Waarom zit het ego ons zo dwars in het transformatieproces? Hoe werkt ons onderbewuste? Hoe ziet de wereld eruit zonder ego? Wat is nu werkelijk de waarheid over ontwaken? Leven we echt in The Matrix?

Heel intrigerende vragen die Koers op een verrassende en nuchtere (niet zweverige!) manier in een autobiografische synthese heeft verwerkt.

Zijn eigen leven ging gepaard met hoge pieken en diepe dalen. Rijkdom werd afgewisseld met debetstanden en na de debetstanden kwam weer rijkdom. Keer op keer wist hij zijn leven weer op de rails te krijgen. Toen hij tweemaal een bijna-doodervaring had gehad en ook nog eens tweemaal een burnout, ging het roer in 2007 volledig om. Hij was ontwaakt uit de wereld waarvan hij dacht dat dit zijn wereld was. Een constatering die bitter bleek te zijn.

Egoalos ME gaat over doodgaan – niet fysiek doodgaan, alhoewel dit wel dicht in de buurt dreigt te komen, maar je ego gaat dood. Marco Koers spreekt van doodgaan om weer geboren te worden.

“Al je patronen en conditioneringen van je afschudden, je vorige leven onder de loep nemen en afdalen in de diepste grotten van je geest. De grotten waar angsten dermate groot zijn dat je letterlijk gek zou worden van de inhoud die daar zetelt.”

Tijdens zijn verschillende crisismomenten was hij al steeds verder gegaan met afdalen. In meditatie en visualisatie zag hij van alles voorbij komen.

“Archetypes waren op alle mogelijke manieren in mijn hoofd aanwezig om mij een en ander goed duidelijk te maken. De dromen die ik had zouden voor normale mensen als vreselijke nachtmerries gezien kunnen worden en dat waren deze nachtmerries ook in het begin voor mij. Naarmate de tijd vorderde ging ik deze nachtmerries beter begrijpen en kon ik ze terug analyseren.”

Wat hij hier beschrijft doet denken aan de “Nacht van de ziel” zoals die door de mysticus Johannes van het Kruis zo treffend beschreven is. God als duisternis.

God die zelf nacht is. Donker licht... De donkere nacht van de ziel en het innerlijke licht. Het lijkt een paradox maar we kunnen ook spreken van het licht van onze schaduw.

Eigenlijk is Johannes van het Kruis heel eigentijds als hij zegt dat we allerlei eigengemaakte godsbeelden moeten loslaten. Eeuwen later zou Krishnamurti hetzelfde zeggen. In die donkere nacht is het frustrerend te merken dat de tot nu toe ó zo vertrouwde religieuze vormen en godsbeelden wankelen.

Iets dergelijks moet Marco Koers ook hebben ervaren.

“Iemand die egoalos is, heeft alleen nog de stoffelijke resten van wat wij een mens noemen, niets meer en niets minder. Egoalos worden in het kort uitgelegd hebbend, wat heb je dan

aan een egoalos bestaan en als je het al zou kunnen bereiken, heeft een egoalos stoffelijk lichaam nog enige waarde op onze nietige aarde? Het antwoord: je hebt er helemaal niets aan om egoalos te zijn op onze aarde, op aarde is het een voorwaarde om een ego te hebben. Zonder ego ben je als een acteur zonder rol. Een ego staat eigenlijk synoniem voor het hebben van een rol. Wij zijn allemaal acteurs in een groot toneelstuk die wordt geregisseerd door regisseurs met een make-up afdeling, een casting-bureau, stylisten en een locatie waarbinnen we kunnen acteren, de aarde.”

In zijn levensbeschrijving probeert Koers te achterhalen welke processen er in hem doorwerken na die burn-outs en bijna-doodervaring. Hij vertelt over zijn moeilijke jeugd, zijn werk als ondernemer en de rijkdom die hem dat gebracht heeft maar beschrijft ook heel open hoe het giga mis kon gaan en hoe!

Marco Koers gaat boeken lezen over filosofie, psychologie en communicatie, kwantumfysica en metafysica. Ook loopt hij diverse therapieën af. Hij blijkt hoogbegaafd en hooggevoelig. In materieel opzicht loopt hij tegen diverse muren op, omdat hij tijdens zijn ziekteproces de hypotheek en andere zaken niet meer kan betalen. Hij leert te vertrouwen op zijn innerlijke stem en op de kosmos en ervaart zijn proces als het sterven van het ego.

Het boek is met de nodige humor geschreven, en autobiografie en theorie wisselen elkaar af. Voor mensen met een burn-out ervaring is dit een heel herkenbaar boek.

Wat mij als vrijdenker zo aanspreekt is dat hij de knuppel in het spirituele hoenderhok gooit. Terecht wijst hij erop dat een inzicht krijgen en denken dat je daarmee ontwaakt bent (zoals velen in het spirituele wereldje denken) bijkans onmogelijk is. Je kunt wel het inzicht krijgen over het leven dat je schijnbaar leeft, waarna vervolgens de dominosteentjes een voor een zullen gaan omvallen. Het proces duurt vele maanden als je geluk hebt en jaren wanneer er een hoop rommel valt op te ruimen. Doorgaan als de dominosteentjes omvallen, is een keuze die we maken, een keuze met verregaande consequenties. Een ontwaakmoment en daarmee klaar zijn kan gewoonweg niet. Marco Koers heeft het niet zo op veel boeken en films die over verlichting gaan; ze zijn volgens hem voor 95 procent niet waar en berusten op verkeerde of valse aannames.

Ook op gurus heeft hij het niet zo begrepen. “Zogeheten guru’s die je aan de hand meenemen op het pad van ontwaken en verlichten, hebben uiteindelijk maar bitter weinig verlichte mensen opgeleverd. Iets aanhangen en vervolgens volgen, is per definitie niet jouw waarheid.”

Zelf moest hij, na te zijn ontwaakt en alle lagen afgepeld te hebben, zijn nieuwe ik weer een plek geven in de wereld, een wereld waar iedereen gewoon was doorgegaan.”

Het verhaal van Marco Koers is die van een Vreemdeling in een vreemd land, een land waar je de taal niet verstaat en waar anderen jouw taal niet verstaan.

Egoalos ME, een heel herkenbaar en een diep rakend boek.

Marco Koers: Egoalos ME
The Enlightmentgroup 2011
'www.egoalosme.com' Koers schreef eerder 'Komt een manager bij de dokter.' □

Wat is Wijsheid?

Het Thomas Evangelie in tijden van crisis

Ojas Th. de Ronde

Naar aanleiding van mijn vorige artikel over het Evangelie van Thomas ⁽¹⁾ vroeg een geïnteresseerde lezer me waarom dit evangelie zo sterk kon afwijken van de ons bekende canonieke evangeliën. En of dit ons wel dichter bij Jezus kon brengen. Mijn antwoord is simpel: de kern van het Thomas Evangelie is door de Joodse volgelingen van Jezus opgetekend in Palestina vlak na diens dood. Bij hen leefde nog de herinnering aan Jezus die - in de politieke en culturele chaos van dat moment – de nadruk legde op verinnerlijking en liefde en zo de Joodse traditie radicaal vernieuwde. Het christendom zoals wij dat kennen, met zijn duidelijke verdeling in Oosters en Westers christendom vond pas zijn vaste vorm in de tweede eeuw na Christus.

Waarom pas in de tweede eeuw? Omdat toen Jeruzalem door de Romeinen definitief verwoest werd. De Joden werden de diaspora in gejaagd en de volgelingen van Jezus namen vanaf dat moment afscheid van hun Joodse wortels en stichtten eigen kerken in Oost en West. Dat hiermee grote verschillen in de leer en het leven binnen de grote christenfamilie ontstonden, blijkt uit de boeiende artikelenreeks van Jacob Slavenburg en John van Schaik in de uitgaven van *Reflectie*, voorjaar en zomer 2013 ⁽²⁾. In dit artikel onderzoek ik hoe juist in deze crisis diep inzicht en wijsheid kon ontstaan.

Verwoesting van Jeruzalem

Waarom de totale verwoesting van Jeruzalem in 135 AD? Dat heeft een lange voorgeschiedenis. Al vanaf de tweede eeuw voor Christus waren de Joden voortdurend in opstand tegen de heersende cultuur van de Grieken en Romeinen. De Joden konden geen andere heerschappij verdragen dan die van God en die heerste vanuit de Tempel in Jeruzalem. Dat was eeuwenlang hun kracht, maar ook hun zwakke punt.

Die Tempel werd een aantal malen verwoest. Eerst in 586 BC door de Babyloniërs, maar toen de Joden terugkwamen uit de Babylonische gevangenschap werd de Tempel opnieuw opgebouwd. Een nieuwe verwoesting vond plaats tijdens een opstand tegen de Romeinen in 63 BC, maar ook daarna werd zij door de vazalvorst Herodes de Grote in grote luister hersteld. Helaas maar voor korte tijd, want toen er in 66 AD opnieuw een Joodse opstand uitbrak, was dit ook het definitieve einde van de Tempel. Op de triomfboog van Titus, de veroveraar van Jeruzalem, is nog te zien hoe Romeinse soldaten de menora, de zevenarmige kandelaar, als krijgsbuit meenemen.

Toch bleven de Joden zich verzetten. Een nieuwe generatie joden kwam in 132 AD in opstand tegen de Romeinse legioenen onder leiding van de tot Messias uitgeroepen Bar Kochba, maar de Romeinen wonnen weer en nu werd ook Jeruzalem volledig verwoest. Geen Jood mocht meer op Palestijns grondgebied wonen.

Daarna ontstond het Jodendom in diaspora zoals wij dat in het Westen eeuwenlang hebben gekend. De samenstelling van de Hebreeuwse bijbel werd definitief vastgesteld en uit de voorafmalige Farizeeën ontstond het Joodse rabbinaat waaromheen zich de Joden in de diaspora groepeerden.

Afscheid van de Joodse wortels

Maar dit was ook het moment waarop de christenen afscheid namen van hun Joodse wortels en in Oost en West de eigen vorm begonnen te vinden die wij nu nog kennen. Vóór die tijd was de beweging die haar oorsprong vond in Jezus uitgewaaid in een breed spectrum van religieuze groeperingen. Hun interpretaties van wat Jezus bedoeld had verschilde aanzienlijk, maar hun onderlinge band bestond daarin dat zij een spirituele bevrijding zochten in de chaos van dat moment, zich daartoe in de naam van Jezus lieten dopen en door gezamenlijke religieuze maaltijden probeerden in zijn 'energieveld' te blijven; ook dat zij in het dagelijkse leven zijn boodschap van verinnerlijking en liefde trachtten te beleven, vaak met gevaar voor eigen leven.

Het evangelie van Thomas past nog helemaal in de oorspronkelijke Jezusbeweging en geeft de boodschap van Jezus nog in indringende spreuken weer. Historisch onderzoek maakt het zeer waarschijnlijk dat de kern van zijn evangelie door de apostel Thomas in het Aramees is opgeschreven in het huidige Syrië rond 50 AD.

Waarom is dit evangelie dan zo lang onbekend gebleven in het Westen? Dat heeft te maken met de verwoesting van Jeruzalem in 132 AD en het uitzwermen van christenen naar Oost en West. De christenen in het Westen zochten toen een nieuw referentiepunt en dat werd Rome waar de kerkvader Athanasius in 376 AD voor de Westerse christenen de officiële lijst van canonieke boeken opstelde.

Het Thomasevangelie was daar niet meer bij. Jammer, want in de grote christenfamilie van Oost en West is dit evangelie één van de belangrijkste bronnen over het leven van Jezus. Bovendien momenteel, in een tijd van chaos en crisis waarin talloze groepen hun eigen cultuur en identiteit dreigen verliezen en een nieuw houvast zoeken, zeer inspirerend en gemakkelijk invoelbaar.

Hellenistische beschaving

De tijd waarin Thomas de woorden van Jezus optekende lijkt wonderlijk genoeg veel op de onze. Momenteel leven wij in

een cultuur van globalisering die de seculiere, liberale sfeer van de multinationals ademt en weinig oog heeft voor minderheden, zeker niet voor religieuze minderheden. Een dergelijk proces was ook gaande in de tijd van Jezus.

Toen worstelde men met de erfenis van het Hellenisme, dat was ontstaan toen Alexander de Grote (334 – 323 BC) vanuit Griekenland bijna de hele toen bekende wereld veroverde. Deze kosmopolitische, Hellenistische beschaving, die door de Romeinen grotendeels werd overgenomen, betekende een ontvrichting van de nationale culturen. Er was, speciaal in het oostelijk deel van het Romeinse Rijk, nauwelijks ruimte voor de eigenaardigheden van de overwonnen volkeren.

Dit verlies van eigen identiteit werd door de onderdrukte volkeren ervaren als de grootste ramp die hen was overkomen. En daar probeerde men op alle mogelijke manieren mee om te gaan. Met openlijke opstand tegen de gevestigde orde of door schijnheilig mee te heulen. Of door ondergronds te gaan om zo aan de eigen traditie trouw te blijven. Velen van deze mensen verstarde daarbij in een fundamentalistische houding, maar enkelen van hen zagen juist in de crisis een kans om de eigen traditie op bepaalde punten te herinterpreteren en te vernieuwen. Zij werden de charismatische leiders die een nieuwe, spirituele impuls gaven.

We zien dit heel duidelijk in het Palestina van de tijd van Jezus. Het is boeiend daar nu kort op in te zoomen.

Verzet tegen een dominante cultuur

Rond het begin van de christelijke jaartelling was Palestina het toneel van politieke intriges, militaire veroveringen en volksopstanden. In de tijd van Jezus was de animositeit met het Hellenisme al enkele honderden jaren gaande. De Joden haatten deze dominante cultuur omdat zij daarin geen ruimte kregen om hun eigenheid te beleven en hun verbond met God te vieren. Zelfs in hun Tempel in Jeruzalem konden ze hun God niet meer vereren.

Een van de reacties waaraan de Joden tenslotte ten onder gingen was die van politieke opstand. Toen de heerschappij van het Hellenisme niet meer te verkroppen was, pleegden de Makkabeëen in 167 BC een geslaagde opstand tegen de Helleense machthebbers. Zij stichtten het Hasmonese koninkrijk, met Jeruzalem als hoofdstad en de Hasmonese koningen als hogepriester. De Joden hadden honderd jaar een eigen staat. Maar in 63 BC werd dit rijkje op bloedige wijze door de Romeinen onderworpen en werd het een vazalstaat van Rome. Om het volk te behagen bouwde de vazalkoning Herodes de Grote (37-4 BC) toen de Tempel uit tot een indrukwekkend bouwwerk, maar dat kon niet verhinderen dat de onrust in grote groepen van de bevolking bleef bestaan. Er bleven groepen strijdbare opstandelingen bestaan, die af en toe gewelddadig maar machteloos verzet pleegden. Zij creëerden daarbij vooral veel angst, ook bij de eigen bevolking. In onze tijd zouden we hen 'terroristen' noemen, toen heetten ze 'Zeloten', 'ijverars voor de ware godsdienst'. Eén van hen, Simon de IJveraar, was volgens de cano-nieke evangeliën ook een apostel van Jezus.

Pal tegenover deze groep stonden de tempelpriesters, die wij kennen als de Sadduceeën. Zij heulden samen met de Romeinen, door wie zij ook waren aangesteld om het volk rustig te houden. Hun belang was het niet zozeer om de Joodse traditie en de Thora te beschermen, maar om hun eigen positie te behouden en te verdedigen. In het proces tegen Jezus, die in

hun ogen een gevaarlijke opstandeling was, speelden zij dan ook de hoofdrol.

Rituele reinheid en zuiverheid in de leer

In deze gewelddadige sfeer van politieke intriges waren er twee groepen die zich met hart en ziel inzetten voor het behoud van zuiverheid van de Joodse traditie. De eerste groep is die van de Essenen, Joodse monniken die een eigen klooster hadden gesticht in Qumran, vlak bij de Dode Zee. Zij wilden zo zuiver mogelijk leven, kenden veel rituele wassingen, en wilden verder geen contact met de Tempel en de 'gewone' Joden. De beroemde 'Dode Zee rollen' die in de jaren '50 van de vorige eeuw zijn gevonden en waarover momenteel een prachtige tentoonstelling te zien is in Assen⁽³⁾ geven hier een goed beeld van. De Essenen beschouwden de wereld als een strijdtoneel tussen de goede en kwade machten en leefden in de verwachting van de Messias, die door God gezonden zou worden om orde te scheppen in de chaos en het zuivere Joodse volk de heerschappij over de wereld te geven. Johannes de Doper, die optrad vlak voordat Jezus in de openbaarheid kwam, was waarschijnlijk een Esseen die Gods wraak over de zondige wereld moest verkondigen en oproep tot rituele reiniging.

Maar bij ons zijn vooral de Farizeeërs bekend, volkse en wetsgetrouwe leken. Ook voor hen was 'rituele reinheid en zuiverheid in de leer' een belangrijke waarde, maar niet zo rigoureu-s als bij de Essenen. Wij kennen hen vanuit de canonieke evangeliën, waarin polemieken van hen met Jezus staan opgetekend. Maar de bekendste is toch wel de bekeerde Farizeeër Paulus, die in de begintijd van het christendom een cruciale rol heeft gespeeld om de boodschap van Jezus ook onder de heidenen in het Westen te verspreiden.

Jezus: verinnerlijking en liefde

In deze politieke en culturele dictatuur en chaotische richting-enstrijd tussen Joodse groepen kwam Jezus met zijn boodschap van verinnerlijking en liefde. Verinnerlijking, omdat hij zag dat de Farizeeën in hun ijver om alle wetten te precies uit te voeren zich steeds meer op de buitenkant, de letterlijke navolging er van, waren gaan richten. Een fundamentalistische houding die hij pareerde door er voortdurend op te wijzen dat God alleen behagen heeft in een oprecht en zuiver hart. We vinden dit al in de oudste bronnen die over Jezus melding maken, de Quelle waaruit later ook Mattheus en Lucas geput hebben. Daar staat in Logion 12: *'Gelukkig die zuiver van hart zijn, want zij zullen God zien.'*⁽⁴⁾

Maar Jezus predikte ook liefde, want hij beseftte dat dit de kern was van de Thora. Hiervoor greep hij terug op de wijsheid van de Joodse wetgeleerde Hillel (50 BC – 10 AD) die ten tijde van de vazalkoning Herodes de Grote hoofd was van de rechtbank van de Farizeeën. Toen Hillel eens gevraagd werd de Thora samen te vatten had hij gezegd: *'Wat gij haat, doet dat uw naaste niet aan.'* Jezus volgt hem hierin als hij de Thora samenvat met de woorden die ook zijn opgetekend in de Quelle: *'Behandel de mensen in alles zoals jezelf door hen behandeld wilt worden.'*

Bladzijde van Thomas-evangelie

Trouw aan de eigen traditie

In dezelfde tijd dat de Quelle werd opgeschreven, vlak na Jezus' dood, rond 50 AD, kwam ook de kern van het Thomasevangelie tot stand. Geen wonder dan ook dat de Joodse traditie hier een belangrijke rol speelt. Er is een ontroerende tekst die dit overduidelijk maakt. Logion 12 gaat in op de vraag wat er moet gebeuren na de dood van Jezus. Jezus verwijst dan vol respect naar zijn broer Jacobus, die na zijn dood de leiding zou krijgen in Jeruzalem.

De leerlingen zeiden tot Jezus: we weten dat je ons eens zult verlaten. Wie zal dan boven ons staan? Jezus zei tot hen: waar je ook bent, ga naar Jacobus de Rechtvaardige. Ter wille van hem zijn hemel en aarde gemaakt.⁽⁵⁾

In logion 109 vertelt Jezus in een parabel hoe belangrijk het is trouw te blijven aan de eigen traditie, omdat daarin vaak onvermoede schatten te vinden zijn. Het is een code, maar wie oren heeft om te horen, verstaat de betekenis er van.

Jezus zei: het koninkrijk is als een man in wiens akker zich een schat bevond, zonder dat hij het wist. Toen hij stierf, liet hij zijn zoon het land na. De zoon wist ook niets van die schat. Hij erfde het land en verkocht het. En degene die het kocht, ging ploegen en vond de schat. Hij begon geld uit te geven, tegen rente, aan wie hij maar wilde.

De boodschap is duidelijk. De akker staat hier symbool voor de eigen spirituele traditie waarin je bent grootgebracht als bewaarplaats van doorleefde wijsheid. Deze traditie moet je niet zomaar van de hand doen, want dan mis je de schat die erin verborgen ligt. Ga ploegen, ga zoeken en je vindt de schat. En als je die schat hebt gevonden, doe er iets mee, deel hem uit aan diegenen die er open voor staan.

Sleutels van wijsheid

Natuurlijk is het niet de bedoeling de eigen traditie klakkeloos over te nemen. Jezus neemt in een aantal logia stelling tegen de Sadduceeën, vertegenwoordigers van de rijke elite die hun ziel en zaligheid voor geld en aanzien inruilen. En tegen de Joodse zeloten, die geweld willen gebruiken om de eigen traditie te verdedigen. Maar hij maakt ook bezwaar tegen de wetsgetrouwe Farizeeën, degenen die van rituele reinheid en zuiverheid in de leer hun belangrijkste waarde maken.

In het evangelie van Thomas doet Jezus dat nog op een milde manier, vergeleken met hoe later de canonieke evangelisten Marcus, Lucas en Mattheus dit overnemen. Toch is Jezus ook in het Thomasevangelie al fel als hij in logion 39 zegt: *De Farizeeën en schriftgeleerden namen de sleutels der kennis en ze hebben die verborgen. Zij zijn niet zelf naar binnen gegaan en hen, die naar binnen wilden gaan, lieten zij niet toe.*

Er spreekt mededogen uit van Jezus met de Farizeeën. Hij erkent dat zij dicht bij de Bron waren. Zij hadden de Thora in handen, maar hebben de ware betekenis er van niet gevonden. Waarom niet? Omdat ze bij uiterlijke reinheid en leerstellingen bleven steken en niet naar binnen durfden gaan. Wij zouden zeggen: omdat ze niet verder gekomen zijn dan de exoterische, letterlijke buitenkant en zich niet in de esoterische betekenis ervan voor henzelf hebben durven verdiepen. Zo zijn ze in uiterlijke schijnzekerheden vast blijven zitten en hebben niet het de zekerheid gevonden die het innerlijk contact met de Vader geeft.

De gevolgen er van zijn vernietigend. Dat maakt Jezus in het volgende logion 40 kort duidelijk door het beeld te gebrui-

ken van een ontwortelde wijnrank: *'Een wijnrank die geplant wordt buiten de Vader staat niet vast en zal met wortel en tak worden uitgetrokken en vernietigd.'* Als je 'Vader' hier opvat als 'Bron van leven' of, zoals het Aramese woord Vader letterlijk betekent 'Geboortegever', dan is het duidelijk dat Jezus hier een zo duidelijk mogelijke waarschuwing geeft.

Toch valt Jezus niet in de valkuil van veel spirituele leraars door te pretenderen de absolute waarheid te verkondigen. De conservatieve, fundamentalistische christenen hebben dat er wel van gemaakt, maar voor hen is het goed het volgende logion 42 van Jezus goed tot zich te laten doodringen. *'Jezus zei: wordt voorbijgangers.'* Daarin is alle wijsheid gegeven. Hecht je niet aan welke geformuleerde waarheid ook. Anders wordt de waarheid van vandaag de gevangenis van morgen. Ook in crisissituaties, wanneer alles je uit handen dreigt te worden geslagen, is het houvast van een absolute waarheid een illusie. Wordt voorbijgangers. Vindt de waarheid elk moment opnieuw.

Noten

- 1- Ojas Th. de Ronde, Mens en God ineen - de verbindend kracht van het Thomasevangelie, in; *Reflectie 2013, jaargang 10, nummer 2.*
- 2- Jacob Slavenburg en John van Schaik, Reïncarnatie en Christendom I en II, in: *Reflectie 2013, jaargang 10, resp. de nummers 1 en 2.*
- 3- De tentoonstelling 'De Dode Zee Rollen' is van 9 juli tot 5 januari 2014 te zien in het Drents Museum, Brink 1 te Assen. Meer informatie: www.deadseascrolls.org.il
- 4- Genoemde logions 12 en 16 zijn te vinden in: Marcus Borg e.a., *Q, het verloren Evangelie*, Meinema, 1997.
- 5- Genoemde logions 12, 109, 39, 40 en 42 zijn te vinden in: Bram Moerland, *Schatgraven in Thomas, de oorspronkelijke betekenis van het Thomas-evangelie*, Bert Bakker, 2009.

Ojas Th. de Ronde behaalde in 1970 zijn doctoraal theologie aan de Universiteit van Nijmegen. Daarna verbleef hij enige jaren als spiritueel zoeker in India. Na zijn terugkeer in Nederland begon hij, samen met zijn vrouw, het coaching- en counselingbureau Fenix en werd hij docent aan de Humanuniversiteit, een internationaal centrum voor therapie en meditatie. Momenteel geeft hij workshops, schrijft artikelen en verzorgt wekelijkse webradio-uitzendingen 'De Nieuwe Mens', www.denieuwemens.eu

* * *
*

Boekeninfo (5)

Thich Nhat Hanh Angst - Wijsheid om stormen te doorstaan - Ten Have 2013

Een praktische gids om angst te overwinnen. (H)erkennen en loslaten. Angst beheerst het leven van velen: angst voor eenzaamheid, voor verlies, voor ziekte of dood. Vaak is niet eens duidelijk waar de angst vandaan komt. Angst verlamt, en daarom duwen we deze emotie het liefst ver weg. Thich Nhat Hanh laat zien dat erkenning angst hanteerbaar maakt. Zijn aanpak: spoor de oorsprong van deze negatieve emotie op, en leer los te laten. Zo kun je alle vormen van angst het hoofd bieden, op weg naar bevrijding en geluk. Mindfulnessoefeningen helpen daarbij.

* * *

Het Gelaat van de Geliefde

Rachel Sonius

Een artikel naar aanleiding van het boek “Het Gelaat van mijn Geliefde”, de mooiste liefdesgedichten van Rumi.

Verzameld en naverteld door Wim van der Zwan.

**Uitgeverij: Altamira-Haarlem.
€7,95. ISBN: 978-94-013-0102-2.
Tevens verkrijgbaar als e-book.**

*“Laat in de smeekbede en het losmaken je egoïsme sterven, opdat de adem van Jezus je nieuw leven kan geven, net zo mooi en gezegend als hijzelf.”
(Masnavi –Rumi-(1207-1273))*

Iemand stelde eens een vraag of het “Gelaat van de Geliefde” bij de soefi’s hetzelfde is als “Gods Aangezicht”. Degene die werd verwacht te antwoorden was wat ze noemen een soefi, maar was van oudsher ook bekend met de christelijke religie en kende wel zeker de uitdrukking ‘Gods Aangezicht’. Innerlijk gingen alarmbellen rinkelen. Op het eerste gezicht zou “ja” een passend antwoord zijn. Want het woord ‘gelaat’ komt overeen met ‘aangezicht’. Maar wellicht was er onderscheid te maken in de innerlijke beleving. Wellicht dat “Gods Aangezicht” zich meer afspeelde in de hemelen; hoopvolle, devotionele stille ogen gericht op het verre Doel in aanbedding; en dat “Het Gelaat van de Geliefde” zich meer afspeelde in een vurig verlangen God die Liefde is te kennen volgens innerlijk ontwikkeling. Maar dat waren invullingen. De wegen tot God zijn vele...en in het grote geheel van verscheidenheid, gaat een ieder die God wil kennen zijn eigen weg, volgens zijn of haar eigen afstemming en ontwikkeling.

Wij spreken veel over eenheid, de broederschap der mensheid, eenheid met God, wij zijn allen één. Is dit een utopie?

Laten we het er op houden dat eenieder, bewust of onbewust daarnaar op zoek is. Dat een ieder, bewust of onbewust zijn of haar eigen plekje zoekt in het grote Geheel en zich daarmee zoekt te verbinden. En dat degene die ‘gevonden’ heeft daarover niet spreken kan. Misschien kunnen we zeggen, dat de mystiek een middel is. Want mystiek is iets ‘persoonlijks’. Het enige Wezen, dat God wordt genoemd in de Christelijke religie, is verbonden met het menselijk wezen dat wij zijn...en in het woord ‘wezen’ ligt de verbinding. Zo kan het dat Rumi spreekt van de nieuw leven gevende adem van Jezus, ‘net zo mooi en gezegend als hijzelf’.

Wat te zeggen over soefi’s en over hun mystiek, hun poëzie, hun Qawwals (een soort troubadours) die zingen over het verlangen naar vereniging met hun Geliefde en de pijn van de afgescheidenheid daarvan. Die de ene God aanbidden, die alle vormen, voorstellingen en beelden, ideeën te boven gaat, maar uiteindelijk daarin opgaan door middel van de liefde. God herkennen in de Schoonheid van het Universum, en in alles wat

in dat Universum, gezien en ongezien, leeft. Alle schoonheid kan bij de soefi liefde opwekken, maar steeds zal hij zoeken zich te verenigen met die bestendige, onveranderlijke liefde van zijn Geliefde door de religie van het hart. Voor de soefi is God Liefde, Minnaar én Geliefde. Deze zoektocht hiernaartoe wordt beschreven door met name Perzische dichters als Rumi, die gebruik maken van symbolen, vergelijkingen of metaforen en parabellen. Met als doel van deze zoektocht, dat we het geheim van de liefde ontdekken. Wat te zeggen over deze zoekers naar waarheid, die leerling worden van een Meester, als door een magneet tot hem/haar aangetrokken? Waardoor hun hart zo wijd wordt dat het het hele Universum kan bevatten? En daarin het Gelaat van hun Geliefde ervaren?

Er valt misschien nog wel iets te zeggen naar aanleiding van het boek ‘Gelaat van mijn Geliefde’ waarin de mooiste liefdesgedichten uit de Masnavi van Rumi zijn verzameld en naverteld door Rumi-kenner Wim van der Zwan. Hoewel, over de gedichten valt niet veel te zeggen, die moeten worden ervaren. Als we het hebben over Rumi, gaan onze gedachten vrijwel meteen naar Turkije, naar Konya; dan herinneren wij ons de wervelende, om zichzelf draaiende derwisjen en het monotone ritme van de muziek en dit alles in een perfect evenwicht. Rumi was zich bewust van het feit dat alles in het Universum in beweging wordt gezet door liefde.

*“Alles wordt in beweging gezet door liefde,
liefde zonder begin of einde –
De wind danst door toedoen van de sferen
De bomen dansen door de wind.”*

Over het Pad van de Soefi en het Soefisme zijn vele uitspraken gedaan. Er zijn er die denken dat het gaat om een Islamitische sekte of over een oosterse religie, die onder dezelfde noemer als het Hindoeïsme of de Zarathoëtrische godsdienst te rangschikken zou zijn. Maar het Soefisme is geen godsdienst, noch een sekte. Soefisme kent geen bekeringsdrang of ‘zoeken naar ziertjes’ en vraagt geen materiële vergoeding aan hun leerlingen. Ook is het geen godsdienst, want een godsdienst kent dogma’s en doctrines, een geheel van officieel gevestigde overtuigingen die we moeten onderschrijven om er deel van uit te maken. Soefisme kent geen enkel dogma. Wel spreekt zij over de grote waarheden die de basis van alle religieuze geloven van de wereld zijn: Het bestaan van de goddelijkheid, van de onzichtbare wereld en de onsterfelijkheid van de ziel. Een leerling op dat pad zal nooit gevraagd worden van godsdienst te veranderen. Hij/zij zal zelfs aangemoedigd worden bij zijn of haar eigen oorspronkelijke godsdienst te blijven, tenzij hij/zij zélf zich aangetrokken voelt tot een andere godsdienst, maar dat is meer uitzondering dan regel.

Soefisme is ook geen –isme. Het is een weg, een kunst, een levenskunst. Een manier van leven die veel vraagt van iemand die dat pad wil gaan. Het begint met er veel van en over te willen weten. Dan schiet het wortel, zo diep dat je een discipel bent geworden. Het woord discipel geeft al aan dat het geen vrijblijvend pad is. De reis in de diepte van jezelf vraagt, net

als een reis naar een ander land, waar je een voettocht wilt gaan maken, om een goede uitrusting en wellicht ook training. En om een gids die je door het onbekende landschap leiden kan. En zo is het ook met de innerlijke reis. Wie de keuze maakt deze reis te gaan maken, dient een aantal zaken in het oog te houden: de waarheid van de school, de capaciteiten van de leraren, je eigen capaciteit en je eigen wil. Het is een individueel pad waarop vele mogelijkheden liggen, maar waarop we onze eigen weg moeten vinden, te midden van alledaagse omstandigheden die het pad vormen. Het zijn juist die alledaagse omstandigheden waarover Rumi vertelde.

De waarheid ligt in de diepte van je hart.

Voor een mysticus, en dus ook voor de soefi, is het echter niet noodzakelijk te geloven aan veronderstelde waarheden, zoals voorgesteld in een godsdienst. Zij kunnen wél een opstap zijn tot het ontwikkelen van vermogens om zelf antwoorden te vinden op existentiële vragen. Tot de Soefi's behoren ook degenen die geen godsdienst aanhangen, maar wel spiritueel zijn ingesteld. Hoe dan ook, vanuit welk vertrekpunt dan ook, staat de wil, aangewakkerd door verlangen, vooruit te komen in ontwikkeling. De enige grenzen zijn wij zelf.

Het doel is dus persoonlijke ontwikkeling en kennis van het onzichtbare en zichtbare universum. Wij bestaan immers uit een stoffelijk lichaam en een ziel. Persoonlijke ontwikkeling en de kennis van het zichtbare en onzichtbare universum gaan hand in hand en vormen samen één doel. Een soefi tracht te begrijpen wie hij is. En als hij weet wie hij is, kent hij het hele universum. Weten wij wie wij zijn? Waarmee vereenzelvigen wij ons? Met ons werk, met onze naam, met de kleren die wij dragen? Ben ik wat een ander denkt dat ik ben? Ben ik mijn gevoelens, mijn gedachten? Ben ik wat ik in de spiegel gereflecteerd zie? Ons meest ware zelf is als het Gelaat van de Geliefde dat zachtjes glanst, als een parel is verscholen in de schelpen van ons hart.

Rumi ontmoette zijn Shams op een marktplaats in Konya en schreef daarover de volgende regels:

*“Sinds de vonk van de liefde in mijn hart ontvlamde
Verslond ze alles in haar gloed.
Ik zette boeken en verstand aan de kant
En leerde gedichten, liederen en gezang.”*

En toen Shams op onverklaarbare wijze verdween, en Rumi hem ondanks zijn langdurig en wanhopig zoeken niet vond, schreef hij de volgende regels:

*“Waarom zou ik zoeken?
Ik ben het zelfde als hem.
Zijn essentie spreekt door mij.
Ik heb naar mijzelf gezocht”.*

Over het Gelaat van de Geliefde wordt door Minnaars nauwelijks gesproken. Het wordt ook niet uitgelegd, maar kan slechts met een lyrische liefdespoëzie, getuige de voorgaande verzen, worden aangestipt.

Van de weg naar éénwording toe kan echter wel iets worden gezegd. En voor die éénwording is het noodzakelijk een relatie met het voorwerp van aanbidding aan te gaan. Die relatie kan ontstaan uit het volgen van Erediensten, mediteren, het verkrijgen van kennis over God door bestudering van boeken,

het in het hart sluiten van een Profeet of wereldleraar, of Meester die ons voorging op het pad, en ons de juiste richting wijst. Maar het begin, de bestendinging en de ontwikkeling van deze relatie komt bovenal voort uit een blijvend verlangen naar volmaakte, in en tot eenheid brengende liefde. Liefde, die onlosmakelijk verbonden is met het soefisme, de religie van het hart.

Wanneer men boven menselijke liefde is uitgerezen, ontspringt de goddelijke liefde.

*“Liefde is de werkplaats
van alle mysteriën.
Aards of hemels,
Alle liefde leidt naar het hogere”.*

Het mysterie van ons leven en het verlangen dit mysterie te benoemen, te ervaren en te beleven laten zich niet vangen in redenaties. Om tot het mysterie door te dringen, kunnen we symbolen gebruiken als de beste manier om deze mysteriën inzichtelijk te maken. Maar ook zijn symbolen de beste methode om de ideeën van een Leraar door te geven. Het is eigenlijk als een spreken zonder te spreken. Het is als schrijven zonder te schrijven. Het symbool kan worden gezien als een oceaan in een druppel en als een straal van de zon.

Shams-i Tabrizi zegt: “Toen de Zon Zijn gezicht liet zien, verschenen alle aangezichten en vormen van alle werelden. Zijn schoonheid liet hun schoonheid zien; in Zijn helderheid straalde alles uit: door Zijn stralen zagen en kenden en benoemden wij hen.”

Dit is wat Rumi weerspiegeld zag in Shams, wat zich in hem weerspiegelde als leerling van Shams. En die hij ‘werd’ nadat Shams verdwenen was.

De gedichten van Jelal-ud’Din Rumi hebben op de mensheid een enorme indruk gemaakt. Rumi was hoog opgeleid en bezat de gave van het woord, maar zijn ziel wachtte op haar verlichting die zich pas voltrok in het laatste gedeelte van zijn leven. Een man in lompen, zonder enige herkenbare trekken van de algemene en gevestigde omgangsvormen, sprak hem aan op de markt in Konya, terwijl Rumi daar op zijn ezel reed, vergezeld van zijn leerlingen. Een man die zijn boeken en manuscripten weggooide en zei: “Heb je nu nog niet genoeg van lezen en studeren? Bestudeer het leven in plaats van een boek”.

Shams, die Rumi's studenten jaloers maakte, want hun Leraar besteedde geen aandacht meer aan hen, door nog slechts Shams te volgen. Dit volgen van Shams was de geboorte van Rumi's ziel. Alles had Rumi opgegeven: zijn positie als een gerenommeerd leraar, en uiteindelijk ook de fysieke aanwezigheid van Shams. Maar door de eenheid die hij had bereikt met het hart van Shams, zag hij alles wat de Leraar had onderwezen en waarover hij had gesproken.

Het Gelaat van **de** Geliefde straalde voor Rumi in al zijn volheid in Shams-i-Tabrizi. En zo kan Rumi spreken over “Het Gelaat van mijn Geliefde”...

De taal van soefi-dichters stijgt vaak uit boven de beperkingen van lichamelijke, stoffelijke, aardse liefde naar verheven, goddelijke liefde. En is daarom m.i. ontdaan van elke vingerwijzing naar een (aardse) voorliefde voor mannen, vrouwen, wijn, of taveernebezoek. De Wijn (Mee) is de nectar die de Ene zelf

schenkt in de kelk (vorm) en ‘dronken maakt van Liefde’. De taveerne is de Mee-goeneh, waar de Minnaars samen komen, vervuld van het enige verlangen dat hen nog rest: Het gelaat van de Geliefde te aanschouwen. Die dronkenschap is geen dronkenschap te vergelijken met drankmisbruik. Het is juist een nuchterheid, die voor degenen die een dergelijke staat van bewustzijn nog niet ervaren hebben, niet te bevatten is. Ter verduidelijking halen we hier een uitspraak van Jezus aan. Jezus zegt in het ons bekende Evangelie van Thomas, logion 28:

*“Ik ging staan in het midden van de wereld
En ik verscheen aan hen in (het) vlees;
Ik vond het allen dronken.
Ik vond geen van hen dorstig.
En mijn ziel is bekommerd om de zonen der mensen,
Omdat zij blind zijn in hun hart
En niet zien dat zij leeg op de wereld zijn gekomen
(en dat) zij de wereld weer leeg trachten te verlaten.
Maar nu zijn zij dronken.
Als zij hun wijn op hebben,
Zullen zij berouw hebben.”*

“Rumi heeft ons tot voorbij zijn gaven als dichter nog veel te vertellen over de ‘condition humaine’ en het spirituele pad. Ook nu nog, ruim zeven eeuwen na zijn verblijf op aarde. Daarnaast is hij een briljant dichter en verhalenverteller die de pakkende en treffende analogieën en symbolen uit zijn mouw schudde en ons daarmee tot op heden blijft boeien.” (Citaat Wim van der Zwan).

Bronnen:

*De parel van het Soefisme – Dr. Seyed Azmayesh
Lessen van een Soefi Meester- Dr. Seyed Azmayesh
De Beker van Saki – Hazrat Inayat Khan
Volumes – Hazrat Inayat Khan
Thomas Evangelie – logion 28*

Dan nog een boek met verhalen van Rumi en wel:

“De Schipper en de filosoof”

*“Wat kan ik zeggen over deze verheven persoon?
Hij is geen profeet, maar heeft wel een boek!”
(Jami- (1614-1492))*

Zo begint de inleiding van dit boek. Met een uitspraak van de soefi Jami, zelf dichter, ruim 200 jaar later!

Nog een pareltje, maar dit keer zijn het verhalen uit de Masnavi en is een hoofdrol weggelegd voor het onderscheidingsvermogen.

Het onderscheidingsvermogen om achter de zichtbare wereld een onaantastbare wereld van spiritualiteit te zien, die voor soefi’s meer werkelijkheid bevat dan onze schaduw die we te zien krijgen als we ons van de zon afwenden.

“Rumi”, zegt Wim van der Zwan, “was geen theoreticus en de lezer zal tevergeefs op zoek gaan naar een uitgewerkte theorie of filosofie. Zijn verhalen zijn te lezen als commentaar op het dagelijkse leven en op de problemen die mensen hebben om ‘op het rechte pad’ te blijven. Elk verhaal grijpt Rumi aan om zijn leerlingen te waarschuwen voor de gevaren op het pad. Zijn verhalen zijn toelichtingen op de strijd tegen hebzucht, ijdelheid en andere minder fraaie eigenschappen, die in het soefisme vallen onder de noemer ‘het dierlijke zelf’ “.

In de verhalen van dit boek zien we hoe Rumi zich verweert tegen degenen die zich voornamelijk met de buitenkant bezig houden. Hierin ligt nu precies de kracht van Rumi. Als geen ander kan hij, zonder kwetsen, ons wijzen op onze ‘blinde vlekken’. Juist door zijn verhalen uit het dagelijks leven herkennen wij bepaalde situaties en gedragingen.

“Vrienden, luister naar dit verhaal.

In werkelijkheid gaat het over het merg van onze innerlijke staat”, zegt Rumi dan ook.

Rumi -De Schipper en de filosoof. En andere verhalen over het menselijk reilen en zeilen. Verzameld en naverteld door Wim van der Zwan. Uitgeverij: Altamira-Haarlem. ISBN: 978-94-013-0038-4

“De veren van de Rabbi” (verhalen uit alle windstreken over vriendschap)

Vriendschap is universeel en zo oud als de mensheid. Vandaar ook dat dit bundeltje verhalen over vriendschap uit alle windstreken bevat. Negentwintig positieve verhalen die ‘als een caleidoscoop steeds weer een ander facet van (vermeende) vriendschap laat zien’ (Cit. W.v.d. Zwan). En die net als de verhalen van Rumi gaan over ‘het merg van onze innerlijke staat’.

Er is iets wat onontbeerlijk is voor het ‘verteren’ van spirituele stof, voor het laten bezinken van alles wat wij in het leven tot ons nemen en dat is stilte. Juist in die stilte laat ons eigen ‘innerlijk’ van zich horen. Juist in die stilte ervaren we iets van onze eigen oorsprong, onze eigen essentie en juist in die stilte ‘spreekt ons geweten’.

Praten is wellicht de grootste verstoorder van stilte ... en om de stilte te verbreken is wel een goed excuus nodig, zegt Wim van der Zwan in weer een andere verhalenbundel over Stilte, met als titel

“De kleren van de Yogi” En andere verhalen over stilte

Stilte is meer dan rust en meditatie. Wie rust in zichzelf vindt en contact heeft met de innerlijke stilte, kan zelfs in de meest rumoerige omgeving stilte uitstralen, zegt hij.

De verhalen over stilte zijn ook hier weer afkomstig uit alle windstreken, en ook hierin vinden we, net als in “De veren van de Rabbi” en “De schipper en de filosoof” onszelf weer terug.

Wim van der Zwan heeft met deze selectie van gedichten en verhalen, parabellen en uitspraken een poging gedaan om ons te laten zien dat niet alles is wat het lijkt. Dat achter onze handel en wandel, en onze verlangens, een hele wereld ligt die het verdient ontdekt te worden. Niet alleen door wijze lessen en inzichten van Rumi, die vaak ook dieren als personages gebruikt om ons zo te wijzen op zaken die voor verbetering vatbaar zijn, maar ook door volkswijsheid uit alle landen. We genieten immers het voorrecht mens te zijn? En door dat voorrecht zijn wij in staat "Het Gelaat van de Geliefde" te zoeken en te vinden. Ons inziens is de auteur er in geslaagd niet alleen enkele momenten van ledigheid op te vullen, zoals hij zelf zegt, maar ook heeft hij, juist door zijn keuze, een tipje van de sluier opgeheven.

Hij geniet inmiddels veel bekendheid met zijn boeken die we alle kunnen plaatsen in het kader van mystiek en/of soefisme. Er zijn meerdere verhalenbundels door hem samengesteld zoals, "De Leeuw die ging jagen" en "Hoe de apen Boeddha vereerden" (dierenfabels), die hij selecteerde uit de Masnavi

van Rumi. Ook schreef hij een bloemlezing met een overzicht van de soefipoëzie van de 8ste tot de 14e eeuw.

Stuk voor stuk zijn de verhalen, parabellen en gedichten in de bundels met zorg gekozen, met zorg naverteld, en met zorg ingeleid en toegelicht. Zijn keuze uit het enorme aanbod raken de diepte van het hart op een vaak onverwachte wijze. Van harte hebben wij deze boekjes dan ook aan u voorgesteld.

"De Minnaar van God, wiens hart is vervuld van toewijding, kan met God verkeren, niet degene die tracht met zijn verstand God te ontleden".

(Hazrat Inayat Khan)

De Veren van de Rabbi, verhalen uit alle windstreken over vriendschap. Verzameld en naverteld door Wim van der Zwan. Uitgeverij: Altamira-Haarlem. ISBN:978-94-013-0006-3

De kleren van de Yogi en andere verhalen over stilte. Verzameld en naverteld door Wim van der Zwan. Uitgeverij: Altamira. ISBN:978-94-01300-81-0 □

Boekeninfo (6)

Carla Kerklaan
Opvoeden in het Zicht van de Ziel
De twaalf paden van Ontwikkeling.
Hajafa 2013

Kleine kinderen uiten zich spontaan en gedragen zich vrij. Zo drukken zij hun oorspronkelijke zielenkwaliteit uit, die bij hen direct herkend kan worden. Naarmate kinderen ouder worden, gaan ze meer en meer leren 'hoe het hoort', en ontwikkelen ze gedragsvormen waarmee ze zich aanpassen aan hun omgeving. Om het contact met de zielenkwaliteit toch te behouden, zodat het kind zich niet volledig identificeert met de

gekozen vormen, is het belangrijk dat ouders zich hebben op de specifieke ontwikkelingsweg die het kind gaat. Daarmee kan het kind gesteund worden in de keuzes die het maakt, waarbij het contact met de zielenkwaliteit voldoende behouden blijft.

Elk kind heeft een eigen oorspronkelijke zielenkwaliteit en verwerft in de loop van zijn ontwikkeling een passende vorm, een persoonlijkheid, waarmee deze zielenkwaliteit kan worden uitgedrukt.

In dit boeiende en helder geschreven boek beschrijft Carla Kerklaan de twaalf paden van ontwikkeling. Deze paden worden onderscheiden aan de hand van de hoedanigheden van de maan op het moment van geboorte. Elk pad beschrijft de oorspronkelijke zielenkwaliteit en het specifieke gedrag, de specifieke vorm die het kind kiest, dat hierop ontwikkeld wordt.

Het is eenvoudig, het pad van het kind in dit boek te traceren. Zicht op de verwevenheid tussen de paden van ouders en kinderen helpt om beknellende patronen te doorbreken en ruimte te maken voor nieuw gedrag. Ook wordt een andere kijk op gedragsstoornissen gegeven.

Dit boek is interessant voor ouders en opvoeders die het kind willen steunen in de ontplooiing van zijn eigenheid en biedt astrologen een verdieping van hun kennis.

De levenspaden van ouders en kinderen zijn sterk verweven. Vaak spiegelen de paden zich omdat de energieën binnen een systeem (zoals het gezin) naar balans zoeken.

Als vader van nu volwassen dochters denk ik bij het lezen: "Had ik, wat Carla Kerklaan beschrijft, toen maar geweten".

Thijs Hanaart - Horen met je neus - Scriptum 2013

Lange tijd dachten wetenschappers dat alle zintuigen in verschillende hersenkwabben werden vertegenwoordigd. Het waren 'gescheiden perceptuele modules', zoals we dat zo mooi zeggen. Maar hoe meer onderzoek er wordt gedaan, hoe duidelijker wordt dat er niets van deze theorie klopt. Bij alle dingen die het brein waarneemt, wordt het gehele brein geactiveerd.

Als je naar muziek luistert, is ook je visuele kwab actief. Om te kunnen bepalen wat voor geur iets heeft, moet je weten welke kleur eraan vastzit. De smaak hangt af van wat je hoort. Kortom, je perceptie – je zintuiglijke ervaring of beleving – komt tot stand door een samenspel van hersenkwabben. Volgens Thijs Hanaart is dit een nieuw inzicht. Lange tijd immers werd ervan uitgegaan, dat alle zintuigen in verschillende hersenkwabben werden vertegenwoordigd. Waarnemen doe je dus met je hele brein!

Dit boek gaat over hoe ons brein omgaat met signalen vanuit de zintuigen en hoe omgevingsfactoren van buiten het brein hierop invloed uitoefenen. Het geeft antwoord op prikkelende vragen als: Hoe zorgt een vleermuis dat hij niet gek wordt van alle echo's? Waarom is het eten in vliegtuigen altijd zo sterk gekruide? Hoe manipuleren marketeers je zintuigen? Hebben vrouwen een beter reukvermogen? Dromen blinden in beelden?

Aanrader voor iedereen die meer wil weten over de fascinerende wisselwerking tussen de hersenen en de zintuigen.

Thijs Hanaart is biologieleeraar en geeft les op een middelbare school. Hij studeerde medische microbiologie en specialiseerde zich in de moleculaire biologie.

Rick Hanson: Eén ding tegelijk, 52 eenvoudige oefeningen voor een Boeddhabein: Ten Have 2013

Rick Hanson geeft 52 eenvoudige oefeningen, die makkelijk in het dagelijks leven in te passen zijn. Ze beschermen tegen stress, verbeteren de stemming, en versterken het brein. De oefeningen zijn gegroepeerd rond thema's als 'Zorg goed voor jezelf'. Eén ding tegelijk is het praktische vervolg op Hansons succesvolle Boeddha's brein. Hanson geeft met Eén ding tegelijk eenvoudige oefeningen die je makkelijk in je dagelijkse leven kunt inpassen. Zij ondersteunen en vergroten je gevoel voor eigenwaarde, veerkracht, inzicht en innerlijke vrede en je voelt je er zekerder door.

De recente wetenschappelijke ontdekking dat ook volwassen hersenen in staat zijn te veranderen, vormde het uitgangspunt van Boeddha's brein. Hieruit blijkt dat door anders te gaan denken over jezelf het ook mogelijk is om je anders te gaan voelen. Voor Rick Hanson was dit de reden om als vervolg op Boeddha's brein een prikkelende gids te schrijven die uitnodigt tot oefening en meditatie. Want met aandacht leven, oftewel bewust zijn van wat je denkt en doet, is de sleutel tot welzijn. Eén ding tegelijk biedt 52 eenvoudige oefeningen om deze theorie nu ook in het dagelijks leven in te passen.

Rick Hanson is neuropsycholoog en meditatieleraar. Zijn boek Boeddha's brein werd vlak na verschijning in 2012 tweemaal herdrukt. Hij is verbonden aan het Greater Good Science Center van de Universiteit van Californië. □

Boekeninfo – Uitgelicht: Dr Eben Alexanders geruchtmakende boek "Na dit Leven"

Rudolf H. Smit

In het vierde kwartaal van 2012 verscheen een boek op de Amerikaanse markt, dat heel snel nummer 1 werd op de bestsellerlijst van de *New York Times*, maar dat ook veel stof deed opwaaien. Geen wonder, met een titel als deze: *Proof of Heaven* (In Nederland uitgegeven als *Na dit Leven*). De schrijver is de hersenchirurg Dr. Eben Alexander III (de derde), een medicus met jarenlange ervaring en opgeleid aan de Harvard Medical School – de beroemde Harvard Universiteit dus. Tevens een

man met een enorme staat van dienst, ook als wetenschapper op zijn gebied – het aantal van wetenschappelijke publicaties dat op zijn naam staat, of waaraan hij had meegewerkt, is niet op één hand te tellen. Bovendien gaf hij aan diezelfde Harvard Medical School les aan aankomende chirurgen. Derhalve is hij niet zomaar de eerste de beste neurochirurg. Behalve dat, een medicus die, zoals hij het zelf zegt, wel gehoord had van *bijna-dood-ervaringen (BDE)* maar die op grond van wat hem was geleerd daaraan geen serieuze aandacht had geschonken. Net als zoveel medici stond hij skeptisch tegenover de BDE hoewel hij er, zoals hij zelf zegt, geen punt van zou hebben gemaakt als een patiënt hem zo'n verhaal zou hebben verteld. Hij zou het hebben afgedaan met een vriendelijk klopje op de schouder van de patient en er verder weinig over gezegd hebben.

Maar... toen overviel hem een gebeurtenis die zijn leven totaal op de kop zette en zijn inzichten over de BDE geheel zou veranderen.

Eben Alexander's bacteriële meningitis

In het najaar van 2008 werd hij op een morgen wakker met een vreselijke hoofdpijn die in korte tijd erger en erger werd. Zijn vrouw en zonen waren vreselijk ongerust en wilden hem laten opnemen. Hij hield de boot af, hopende dat het wel over zou gaan. Maar het ging niet over, het werd juist erger en erger, en tenslotte werd hij met grote snelheid naar het ziekenhuis vervoerd. Bij aankomst was hij in coma geraakt. De diagnose van zijn eigen ziekenhuisartsen was: een bacteriële meningitis (= hersenvliesontsteking). Dat was een hard gelag voor zijn vrouw en zonen want zo'n aandoening is in de negen van de tien gevallen dodelijk. Blijft de patiënt in leven, dan wacht hem, zoals de medische statistieken laten zien, hoogstwaarschijnlijk een verder bestaan als een kasplantje...

Eben Alexander III

De toekomst zag er dus bijzonder slecht uit.

De dagen verstreken, en de toestand van Eben verslechterde met de dag. Er was geen spoor van verbetering. Zijn coma bleef diep. Tenslotte, na een week stond men het op het punt het harde besluit te nemen: stekker eruit. Toen gebeurde iets dat slechts als een medisch wonder kan worden omschreven: Eben werd opeens wakker, en keek de twee mensen bij zijn bed aandachtig aan. Uiteraard gaf dat een enorme schok. Iedereen kwam binnen en het was duidelijk dat Eben weer bij bewustzijn was. Het was ook duidelijk dat iets hem hinderde. De behandelende dokter zag wat het was: hij haalde het beademingsbuisje uit de mond van de patiënt, die even naar adem snakte, en toen luid en duidelijk zei: "Dank U!" en even daarna: "Alles is goed." En nog eens: "Maak je geen zorgen, alles is goed." En tenslotte, een vraag aan alle aanwezigen: "Wat doen jullie hier allemaal?" Waarop één van hen riposteerde met: "Wat doe JIJ hier?"

In de dagen daarna herstelde Eben snel, tot grote blijdschap van zijn gezin en zijn doktoren. Toch verliep het niet helemaal soepel. Er waren momenten van verwardheid, hallucinaties, "gek gedrag" en, opvallend maar niet verwonderlijk, geheugenverlies over de dagen voordat hij was geveld. Zoals werd gediagnostiseerd: hij had last van een Intensive-Care-Psychose, iets wat bij verblijf op een intensive care blijkbaar niet ongewoon is.

Desondanks herstelde hij volledig, en hij was zich bewust van de zeer ongewone situatie waarin hij had verkeerd, zoals de CT-scans van zijn eigen brein en de overige medische gegevens overduidelijk lieten zien. De ruimten tussen brein en schedelwand, alsook de ruimten tussen de hersensplooingen waren geheel gevuld met pus als gevolg van de hersenvliesontsteking. Hoe hij daar levend van af was gekomen was en blijft een raadsel. Veel belangrijker echter was de zeer diepgaande BDE die hij gedurende zijn coma had ondergaan en waarvan hij zich stukje bij beetje weer helder bewust werd. Een BDE van een helderheid en schoonheid die, zoals gebruikelijk trouwens volgens de BDE-literatuur, nauwelijks te beschrijven was. Het was notabene zijn jonge zoon die hem aarried daarvan alles op te schrijven alvorens alles te gaan lezen wat hij maar kon vinden over BDE's. Eén besef bleef daarbij overheersen: de zeer wonderlijke ervaring die hij had meegemaakt gedurende zijn periode in coma was 'ultra real', dus uitzonderlijk echt, of zoals veel BDE'rs dat hebben ondervonden en uitdrukken: echter dan echt.

Eben Alexanders BDE

Eerst bevond hij zich in het donker – het was een modderige maar transparante donkerte waar hij doorheen kon kijken. Hij was zich bewust van zijn persoon, maar het was een bewustzijn zonder geheugen of identiteit, net als in een droom waarin je weet wat er om je heen gebeurt, maar je geen idee hebt wie of wat je bent. Hij was er gewoon, zonder lichaam, hoewel hij zich daarvan, de afwezigheid van zijn lichaam, zich eerst niet bewust was.

Toen veranderde er iets. Vanuit de duisternis kwam al draaiend een witgouden licht op hem af, en langzamerhand verdween de duisternis om hem heen. En ondertussen werd het monotone gedreun dat hij tot dan had ervaren, vervangen door de mooiste muziek die men zich kon indenken. Midden in het licht ontstond iets – het werd een opening naar een andere wereld waar hij in een flits naar toe bewoog, naar de wonderlijkste, de mooiste wereld die hij ooit had gezien. Het was alsof hij opnieuw geboren was in deze schitterend mooie wereld – of eigenlijk, niet opnieuw geboren, maar gewoon: geboren.

Onder hem was een prachtig landschap. Het was weelderig begroeid en groen. Het was de Aarde, en tegelijkertijd was het dat ook weer niet. Hij vloog boven de bomen en velden, over stroompjes, rivieren en watervallen, en hier en daar zag hij mannen, vrouwen en spelende blije kinderen. Het was een onbeschrijflijk mooie wereld, als in een schitterende droom.

Behalve dat het géén droom was! Hij beseftte dat deze wereld waarin hij zich zo plotseling bevond, *ècht was, helemaal ècht!*

Opeens merkte hij dat hij niet alleen was, maar dat hij mee vloog op de vleugel van een grote vlinder en dat naast hem, op de andere vleugel, een prachtige jonge vrouw zat. Zij sprak tot hem, echter zonder woorden: *“Hier ben je geliefd en word je gekoesterd, voor altijd. Je hebt niets te vrezen. Er is niets dat je verkeerd kunt doen. We zullen je veel dingen laten zien, maar uiteindelijk zul je toch terug moeten gaan.”*

Hij kwam inderdaad terug – en zijn ideeënwereld stond op zijn kop dankzij deze ‘echter dan echt’ ervaring.

Er brak een tijd aan waarin hij worstelde met zijn gevoelens en alles wat hij had geleerd over het menselijk lichaam en over de dood. Zoals hij zelf zegt in zijn (amerikaanse) boek op pagina 41: *“Ik ben geen sentimentele softie. Ik weet hoe de dood eruit ziet. Ik weet hoe het voelt als je een mens, met wie je hebt gesproken en grappen gemaakt gedurende betere dagen, plotseling als een levenloos object op de operatietafel ziet liggen nadat je uren achtereen hebt geworsteld om dat lichaam te repareren. [...] Ik ben op de hoogte van mijn biologie en hoewel geen fysicus, ben ik ook wat dat betreft beslist geen sukkel. Ik weet het verschil tussen fantasie en werkelijkheid, maar ik worstel met het gegeven dat de ervaring waarvan ik u slechts het meest onbevredigende, vage beeld geef, wel de enige meest werkelijke ervaring van mijn leven was.”*

Intellectuele worsteling

Zijn achtergrond als medicus en wetenschapper zat hem danig in de weg. Maanden achtereen worstelde hij met de vraag wat de medische oorzaak was van zijn ervaring. Hij bestudeerde grondig alle medische gegevens van zijn casus, hij sprak uitvoerig met de specialisten die hem hadden behandeld, en las verder alles wat hij maar kon vinden over de bijna-doodervaring, in casu literatuur die hij vóór hij zijn ervaring nog nooit eerder had ingezien. Kortom, van beïnvloeding vooraf was geen sprake geweest. Steeds meer neeg hij ertoe de ervaring níét te zien als een rijke hallucinatie van een stervend brein. In tegenstelling tot wat zijn vakgenoten beweerden kon hij op grond van de medische gegevens van zijn casus stellen dat zijn brein volledig was stilgelegd, of ‘fully shut down’ zoals hij dat zelf formuleert. Daarop kon hij niet anders concluderen dan dat de bewustzijnservaring die hem was overkomen theoretisch onmogelijk was geweest. Het waarom daarvan legt hij niet uit in zijn boek (een en ander zou dan wel erg medisch-

technisch worden) maar wel in stukjes tekst die hij op zijn website en op internetfora heeft geplaatst.

“De hoeveelheid glucose in mijn hersenvocht, die normaal 60-80 milligram per 100 milliliter hoort te zijn, in het geval van zware hersenvliesontsteking 20, liep terug tot slechts 1 milligram per 100 milliliter.” Dit is een uitermate belangrijk gegeven want hersenen draaien op glucose – het is hun enige energiebron. Glucose, ook druivesuiker genoemd, is sowieso de belangrijkste energiebron voor ons lichaam. Dit, alsmede het gegeven dat de ontsteking ver gevorderd bleek (de ruimten tussen de hersenplooien en tussen hersenen en binnenkant van de schedel waren gevuld met pus) was voor hem aanleiding te stellen: *“Ik kan u niet zeggen hoe dicht ik bij de dood ben geweest, vanwege de beschadiging van mijn gehele neocortex.”*

Kortom – het was zonneklaar dat in die omstandigheden zijn hersenen niet konden functioneren. Toch was er meer aan de hand want waar kwam die hyper-realistische, en door-en-door coherente ervaring vandaan? Was het inderdaad een totale transcendentie ervaring, een buiten zijn lichaam treden zoals de BDE-boeken hem deden suggereren? Of was het toch maar een, zij het heel bijzondere, hallucinatie?

Hij was nog niet echt zeker van zijn zaak. Die zekerheid echter werd hem op heel onverwachte wijze geboden door de vrouw die hem had vergezeld op die andere vlindervleugel op zijn tochten door dat hemelse rijk.

Eben Alexander vond zijn biologische familie

Hier moeten we even teruggaan in de persoonlijke geschiedenis van Eben Alexander. Hij was namelijk een geadopteerd kind toen hij vier maanden oud was. Van zijn biologische ouders wist hij niets, behalve dat ze beiden erg jong waren geweest toen ze hem weggaven. Het was iets waar Eben zich nauwelijks druk over had gemaakt, maar doordat zijn eigen jonge zoon meedeed aan een stamboomproject raakte hij, in het jaar 2000, tegen wil en dank betrokken bij zijn biologische afkomst. Zo ontdekte hij dat zijn eigenlijke ouders toch nog waren getrouwd en alsnog drie kinderen hadden gekregen, twee meisjes en een jongen. Via een tussenpersoon kwam hij van zijn oudste biologische zus te weten dat de jongste zus was overleden in 1998. Zijn biologische ouders waren nog steeds in diepe rouw, en wilden niet dat Eben contact met hen zocht. Hij ervoer dat als een forse afwijzing die jarenlang aan hem bleef knagen.

In 2007 echter zocht hij opnieuw contact en nu antwoordde zijn oudste biologische zuster in positieve zin. In oktober 2007, dus een jaar voordat Eben werd geveeld door zijn hersenvliesontsteking, ontmoette hij dan eindelijk zijn biologische ouders en zijn biologische zus Kathy en broer David. Hij werd hartelijk ontvangen. Hem werd ook de naam verteld van zijn andere in 1998 overleden zuster: Betsy. Zus Kathy beloofde te zijner tijd een foto van Betsy te sturen. Dat gebeurde vier maanden na Eben's ontslag uit het ziekenhuis. Toen hij deze foto (zie links)

van zijn zuster grondig bekeek, kwam de herkenning als bij donderslag:

De jonge vrouw die hem in dat hemelse rijk had vergezeld op de vleugels van de vlinder, was Betsy, zijn echte zuster die hij nooit had gekend.

De doorslag

Dit gaf voor hem de doorslag. Zijn ervaring was dóór en dóór echt – hij was geweest aan gene zijde, punt uit. Zoals hij schrijft in *Proof of Heaven* (pag.170): “Ik weet dat er mensen zullen zijn die hoe dan ook mijn ervaring tot van nul en gene waarde zullen verklaren, en veel ook die het zonder meer van tafel zullen vegen vanwege hun weigering te geloven dat wat ik onderging mogelijkerwijs ‘wetenschappelijk’ kon zijn. Voor hen was het niet meer dan een krankzinnige, koortsige droom.” (Hoe waar zou deze profetie zijn...)

Maar Eben Alexander was nu geheel overtuigd en in die zin had hij een draai van 180 graden gemaakt: Van een materialistische, skeptische ontkenner van een leven na de dood, was en is hij er nu absoluut zeker van dat het persoonlijke bewustzijn niet verdwijnt als het lichaam sterft, maar juist doorgaat en dan vertrekt naar een andere dimensie noem het de hemel. Deze overtuiging deed hem zijn leven radicaal van koers veranderen. Hij trekt nu door het land en de wereld, geeft de ene lezing na de andere, verschijnt op diverse Tv-shows, alles met de expliciete boodschap dat het leven niet eindigt als het lichaam sterft. Zijn mening over de neurowetenschap vatte hij kort en bondig samen in de titel van een lezing die hij in 2011 gaf voor het congres van de International Association of Near-Death Studies: “*Childhood’s End*”, ofwel: *Einde van de Kindertijd (van de neurowetenschap)*.

Was hij tot dan min of meer genegeerd door veel van zijn collega-neurochirurgen, neurologen, neurobiologen en de wetenschap in het algemeen, toen in november 2012 het weekblad *Newsweek* een omslag-artikel wijdde aan Eben Alexander, kort nadat zijn boek “*Proof of Heaven*” was uitgekomen, brak een waar pandemonium los. Diverse skeptici slepen hun messen en hakten er vervolgens lustig op los.

Emotionele skeptische kritiek op Eben Alexander

Hoewel Eben Alexander's comateuze BDE plaatshad in het vierde kwartaal van 2008, kwam hij er pas veel later mee naar buiten, zoals u wel begrepen zult hebben. Wel figureerde hij al in de mooie serie ‘*Through the Wormhole*’ van Science TV, maar van een definitieve doorbraak naar de grote media was nog geen sprake. Maar enkele maanden voordat hij zijn boek publiceerde begon hij wat meer aan de weg te timmeren.

In oktober 2012 haalde hij de voorpagina van het gerenommeerde weekblad *Newsweek*, en behalve dat hem dat een enorme publiciteit gaf en een onnoemelijk aantal positieve reacties van mensen die in zijn verhaal een boodschap van hoop zagen, was de toorn van diverse skeptische wetenschappers reeds op hem neergedaald.

Ziehier wat Steven Novella (zie foto rechtsboven) neurowetenschapper, fervent skeptische blogger en lid van het bestuur van CSI (*Committee for Skeptical Inquiry*, i.c. het vroe-

gere, beruchte CSICOP) onder meer zegt op 11 oktober 2012 in zijn blog: “*Naar mijn inzicht heeft Eben Alexander gefaald als de wetenschapper die hij beweert te zijn. Hij heeft geen afstand genomen van zijn krachtige ervaring en stelde geen objectieve vragen. In plaats daarvan concludeert hij dat zijn ervaring uniek was, en dat die het bestaan van de hemel bewijst, en dat gaat in tegen elke mogelijke wetenschappelijke verklaring. Een nadere beschouwing van zijn voornaamste vooronderstelling, namelijk dat de ervaring gebeurde terwijl zijn neocortex inactief was, vernietigt zijn claims en de interpretatie van zijn ervaring... Deze neurochirurg, afgestudeerd aan Harvard, komt aan met een absolute stelling die wetenschappelijk onmogelijk is – en doet het voorkomen alsof de wetenschap die ondersteunt.*”

Hoewel Novella zich nog tamelijk netjes uitdrukt, beweert hij maar wat. Want zoals reeds eerder gezegd, had Eben Alexander zich immers al uitgebreid verdiept in zijn ervaring en gepoogd daar een volstrekt rationele verklaring voor te vinden. Novella zou pas tevreden zijn geweest als Alexander simpelweg had verklaard dat zijn ervaring niet meer dan een uitgebreide hallucinatie was geweest door zijn stervend brein, en wel zo dat aldus doodsangst werd voorkomen. Alexander bleef echter getrouw aan zichzelf – hij kòn zijn ervaringen onmogelijk verloochenen hoezeer hij dat ook had gewild, al was dat alleen maar om aldus de toorn van zijn collega-medici en neurowetenschappers te ontlopen. Maar door die impliciete chantage liet hij zich niet van de wijs brengen.

Ook de bekende neurowetenschapper Sam Harris (foto hierboven) atheïst en schrijver van o.a. *Het Morele Landschap* is niet mals in zijn kritiek. In een werkelijk vernietigend artikel dat hij schreef als een reactie op het omslagartikel *Proof of Heaven* in *Newsweek*, zegt hij onder meer dit: “*Alles maar dan ook absoluut alles in het verslag van Eben Alexander berust op zijn herhaalde beweringen dat zijn visioenen van de hemel gebeurden terwijl zijn hersenschors ‘gestopt was’ (shut down), ‘buiten werking’, ‘volledig gestopt’, ‘totaal uitgeschakeld’ enz. Het bewijs dat hij hiervoor levert is niet slechts inadekwaat – het laat zien dat hij niets weet van de relevante hersenwetenschap.*”

Ook laat Harris een bevriende neurowetenschapper, Mark Cohen, zeggen: “*Zoals het voor jou al duidelijk is, dit is waarheid waarbij een beroep wordt gedaan op [zijn eigen] autoriteit. Echter, neurochirurgen, zijn zelden getraind in het doorgronden van de functies van de hersenen. Dr Alexander snijdt dan wel in hersenen, maar het blijkt dat hij ze niet bestudeert.*”

Hierover zegt wetenschapper en filosoof Bernardo Kastrup (zie foto), op 13 oktober 2012:

“Sta nu even stil bij het voorgaande citaat. Het idee hier is dat Eben Alexander, een praktiserend neurochirurg en professor aan de Harvard Medical School, niet snapt wat hersenen doen, en dat terwijl hij elke dag staat te hakken in de hersenen van mensen. Er wordt dus van uitgegaan dat hij niet weet welke delen van de hersenen correleren met gekeuvel, dromen, gevoelens, etc, maar toch heeft hij een vergunning om in die hersenen te snijden. Wellicht doen neurochirurgen niet het vooraanstaande onderzoek naar de precieze werking van de hersenen maar hij, Eben Alexander, is zeer zeker gekwalificeerd om te begrijpen welke delen van de hersenen correleren met welke soorten van ervaringen. Het is bespottelijk om iets anders te suggereren. De moraal is deze: Eben Alexander heeft niet alleen de vereiste wetenschappelijke kwalificaties om zijn ervaringen op de juiste manier te interpreteren, maar hij heeft ook het unieke perspectief dat hij deze ervaring zelf heeft ondergaan, en dat heeft Harris niet. Het is Alexander zelf die in de beste positie is om zijn situatie te beoordelen, zowel vanuit een empirisch perspectief als vanuit zijn academische achtergrond.”

... Wellicht doen neurochirurgen niet het vooraanstaande onderzoek naar de precieze werking van de hersenen maar hij, Eben Alexander, is zeer zeker gekwalificeerd om te begrijpen welke delen van de hersenen correleren met welke soorten van ervaringen. Het is bespottelijk om iets anders te suggereren. De moraal is deze: Eben Alexander heeft niet alleen de vereiste wetenschappelijke kwalificaties om zijn ervaringen op de juiste manier te interpreteren, maar hij heeft ook het unieke perspectief dat hij deze ervaring zelf heeft ondergaan, en dat heeft Harris niet. Het is Alexander zelf die in de beste positie is om zijn situatie te beoordelen, zowel vanuit een empirisch perspectief als vanuit zijn academische achtergrond.”

Mijn eigen commentaar

Dat een neurochirurg niets zou begrijpen van neurowetenschap is hetzelfde als beweren dat een automonteur niets van automotoren weet, simpelweg omdat hij die niet ontworpen heeft... Ook in dit verband: Cardioloog Pim van Lommel kreeg maar al te vaak het verwijt over zich heen dat hij, als cardioloog, niets zou weten van hersenwetenschap. Alsof na eenmaal een bepaalde studie gedaan te hebben, de betreffende persoon zich nooit en te nimmer verder ontwikkelt of mag ontwikkelen in een richting waarvoor hij in eerste instantie niet was opgeleid. Kwaadaardige kletsboek dus.

Wat de algemene reacties op het boek betreft, op de site van Amazon.com waren 340 één-ster-recensies geplaatst, soms geuit in zeer onfrisse bewoordingen. Ook elders liet men zich soms zeer ongenueanceerd uit, zoals in deze recensie: *“Ik denk dat hij een neurochirurg is met drank- en relatieproblemen die toevallig een zeldzame ziekte kreeg en toen een manier zag flink veel geld te verdienen door een verhaal over een bijna-doodervaring te verzinnen.”* (Weedar, op 11 juli 2012, op mind-energy net).

Het goede nieuws is dat het boek van Eben Alexander tegelijkertijd een recordaantal vijf-sterrenrecensies kreeg op de site van Amazon.com. Op het moment van dit schrijven was het aantal 3374 en dat getal zal bij verschijnen van deze Reflectie intussen wel weer gestegen zijn. En waarom? **Dit boek biedt hoop aan al die mensen wier bestaan om wat voor redenen ook wordt ervaren als verdrietig, miserabel, zinloos, uitzichtloos.** Dat skeptici dit valse hoop noemen en hem daar over zwaar aanvallen (zie hieronder), veranderen de inzichten en het gevoel van verdrietige mensen echt niet. Hier volgt zo'n karaktermoord: *“Eerlijk gezegd vind ik hem [Eben Alexander] iemand van het ergste soort. Doelbewust onschuldige mensen die hem vertrouwen, tot prooi maken van praatjes vol*

[valse] hoop en daarvan profiteert. Voor mij is hij een dief, en nog slechter, die de kwetsbaarsten tot prooi maakt. Er is niet veel op deze wereld wat ik erger vind dan dat. De enige verzachtende omstandigheden die ik kan aanvoeren is de mogelijkheid dat hij geestesziek is, of instabiel als gevolg van gevorderde leeftijd, of door een ziekte van zijn brein.” (Ene Holly S. Kennedy op de blog van Steven Novella, 12-12-2012)

Ook waren er die Eben Alexander een narcistische persoonlijkheid toeschreven, o.a. aan de hand van zijn “bowtie” (vlinderdasje). Tsja... wat lopen er toch vreselijk veel hypervervelende, ontstellend betweterige lieden rond op deze wereld... Tot zover de perikelen rondom de boeiende casus van Dr Eben Alexander. *)

Gerechvaardigde kritiek op zijn boek

Dat neem allemaal niet weg dat enige lichte kritiek op het boek wel gerechtvaardigd is.

Eben Alexander geeft bijvoorbeeld toe dat de titel van zijn boek Proof of Heaven (Bewijs van de Hemel) beter niet gekozen had mogen worden. (Hijzelf had een heel andere titel in gedachten, maar zijn uitgever vond die niet pakkend genoeg - in de USA hebben uitgeverij veel meer dan hier het laatste woord). Verder lijdt het boek aan het bekende Amerikaanse euvel dat babbelstijl heet, hanteert de schrijver teveel de techniek van de flashbacks, vertelt hij teveel over zijn hobby's, en betreft hij er wat vaak zijn gezin erbij. De wetenschappelijke kant, in casu een weerlegging van de skeptische argumenten die hij zeker voorzien had, komt te weinig aan bod. Hij heeft een appendix toegevoegd van slechts drie pagina's waarin hij o.i. te kort ingaat op mogelijke neurologische verklaringen van zijn ervaring. Nu is het teveel een boek geworden voor een breed publiek.

Ik hoop dan ook dat hij het niet laat bij dit ene boek maar dat er nog een verschijnt waarin de verklaringen van de skeptici uitgebreider weerlegt.

Maar al met al mogen we blij zijn dat, ondanks zijn tekortkomingen, dit boek werd uitgegeven, en dat het voor veel mensen een baken van hoop is. Dat is ook het expliciete doel van Eben Alexander: de mensen duidelijk maken dat de dood niet het absolute einde is, maar dat ons bewustzijn doorgaat naar elders en hoe je dat “elders” noemen wilt, het hierna-maals, de hemel of wat anders, dat is aan ieder persoonlijk.

***) Naschrift:** de karakter- en reputatiemoord op Eben Alexander gaat onverminderd door. Onlangs heeft een roddeljournalist in EA's werkzame leven zitten wroeten en kwam toen tegen dat EA ooit een keer was gedisciplineerd omdat hij een fout had gemaakt - overigens zonder ernstige gevolgen voor de patient. Omdat EA dat niet had vermeld in zijn boek, beweren zijn tegenstanders nu dat hij dus niet betrouwbaar is en dat daarom zijn BDE-verhaal ook wel verzonnen zal zijn...

Toen **Rudolf Smit** werd gepensioneerd deed hij dat in de functie van redacteur/vertaler bij een groot wetenschappelijk-technologisch instituut. Na zijn pensionering is hij zich vooral gaan bezighouden met de fenomenen bijna-doodervaring en buitenlichamelijke ervaringen en aanverwante verschijnselen. Daartoe heeft hij zich aangesloten bij Stichting Merkawah / IANDS the Netherlands – stichting voor en door mensen die zo'n ervaring hebben gehad en mensen die er in geïnteresseerd zijn. Hij is de hoofdredacteur en opmaker van *Terugkeer*, het kwartaaltijdschrift van deze stichting.

Tevens is hij de opmaker van Reflectie. □

Boekeninfo (7)

Joke Litjens
Werkplaats voor de ziel
Ten Have 2013

Na De reis naar binnen, een boek met portretten van vrouwen over hun spirituele ontwikkeling, werd Joke Litjens nieuwsgierig naar wat mannen beleven tijdens hun zoektocht naar spiritualiteit. Deze vraag bleek ook te leven bij bezoekers van Litjens' lezingen en workshops.

In Werkplaats voor de ziel staan twaalf intense en diepgaande interviews met mannen over heden en verleden, pijn en kwetsbaarheid, geloof en ongeloof. De geportretteerde mannen hebben een zeer diverse achter-

grond – van kunstenaar tot priester en van fotograaf tot rechtbankvoorzitter. Litjens sprak met bekende en minder bekende mannen: onder anderen Antoine Bodar, Jaap Lodewijks, Willem Vermandere en Frans Denissen komen aan het woord.

Een citaat uit het verhaal van Marcel Fränzel: "Als ik terugkijk op de dag, dan is het spannend om te zien wat het verschil is tussen de voor die dag voorgenomen handelingen en de op die dag uitgevoerde handelingen. Hoe pakt uit, wat 's ochtends in de meditatie gegroeid is? Bij een terugblik herken ik soms wat ik deed en waarom ik zo gehandeld heb. Ook als ik terugkijk op de laatste tien jaar van mijn leven, dan begrijp ik achteraf waarom ik dit deed wat ik deed; zo ontvouwt zich een levenspad. Dat gebeurt ook in de dagelijkse terugblik, dan is het geen levenspad, maar een 'dagpad' dat je hebt afgelegd. Het brengt me kleine dingen, en soms kleine wonderen."

Een ontroerend boek dat inspireert tot gedachten en gesprekken over bezieling en spiritualiteit.

Rimmer Mulder: Seks en de kerk,
Hoe Nederland zijn kuisheid verloor
Atlas 2013

Rimmer Mulder, voormalig hoofdredacteur van de Leeuwarder Courant, behaalt momenteel enig succes met zijn boek 'Seks en de kerk. Hoe Nederland zijn kuisheid verloor'. God is uit de slaapkamer verdwenen, zegt Mulder. Dat komt deels door de secularisatie, maar ook waar God niét uit de huiskamer verdween, verdween Hij wel uit de slaapkamer. Ik heb mijn twijfels daarbij, maar dat komt later.

Onlangs was Mulder, die uit een gereformeerd nest komt, maar daarvan afstand heeft genomen, te gast in het programma OVT van de VPRO. Mulder maakt een interessant punt, en heeft ook gelijk: de invloed van religie in de slaapkamer is veranderd. De God die volgens de schrijver verdween, mag echter geen God heten.

Deze God is eerder wat een schaamtecultuur van hem gemaakt heeft. Goedbedoelende christenen meenden dat God een favoriet standje heeft, dat daarom de missionarishouding genoemd wordt. Dat christenen tussen de lakens met die cultuur gebroken hebben, kan nauwelijks een verlies genoemd worden. Het betekent niet dat God verdween. Sterker nog, God is weer helemaal terug in de slaapkamer. Boeken als die van Esther Kaper en Arjet Borger en de webshop van Marc Angenent tonen dat aan. Dat god verdween uit de slaapkamer, biedt nu juist de ruimte voor God om terug te komen. Wat je daar ook van vindt.

Leuk als Mulder zegt dat z'n vroegere juf op school onbelicht liet dat Simson zich steeds voortdurend in de nesten werkte doordat hij teveel achter de meiden aanzat. Tja, daarmee kwam je op het gebied van seksualiteit en dat was in die tijd bepaald geen leerstof voor zesjarigen.

Hoe verkrampt erover gedacht werd, bleek uit het boekje "Stomme zonden" van een zekere prof. Den Hertog die riep hoe zondig en erg zelfbedrediging wel was en dat je hersenen erdoor aangetast werden. Ben nu 69, maar merk nog niets van dat aantasten, maar was er als jongen wel bang voor. En een RK priester wilde ooit eens van me weten "hoe vaak ik het deed." Hij weet het nu nog steeds niet.

In het licht van sterven
Ineke Koedam
Met een voorwoord van Pim van Lommel
Ankh Hermes 2013

Levens einde-ervaringen zijn heel troostrijk en geruststellend. Hoe bereid de stervende mens zich voor op de dood? Wij weten niet wat zij innerlijk doormaken, maar dierbaren en sensitieve zorgverleners aan het sterfbed zien en erkennen het wezenlijke karakter van het proces waarin de stervende is verwickeld. Daarnaast duiden deze bijzondere verhalen over de naderende dood - of levens einde-ervaringen - op een overgang naar een andere vorm van bestaan. Een overgang die niet een-

zaam of angstig hoeft te zijn, maar die troostrijk en geruststellend is.

Koedams onderzoek demonstreert dat liefdevolle spirituele zorg heel belangrijk is. Door meer openheid en begrip te ontwikkelen voor deze persoonlijke levens einde-ervaringen ontstaat er ruimte voor de behoeften van stervenden. Daarmee kunnen we hen beter ondersteunen in het proces van acceptatie en overgave dat sterven heet.

"Ik ben ervan overtuigd dat dit boek een belangrijke bijdrage zal leveren aan de herkenning en erkenning van levens einde-ervaringen en dat hierdoor de angst voor de dood zelfs nog in de stervensfase kan verminderen of verdwijnen", aldus Pim van Lommel, cardioloog en auteur van het boek Eindeloos bewustzijn.

In haar inleiding zegt Ineke Koedam: "Sterven is een kostbaar en wezenlijk proces van ieder mens en het is mijn wens dat dit boek ondersteunend mag zijn aan dit proces. Daarnaast mag het misschien een bijdrage zijn aan verruiming van bewustzijn in het overgangsgedebied van de dood". Bent u persoonlijk, misschien als mantelzorg, professioneel dan wel als vrijwilliger betrokken bij sterven? Bent u ervaringsdeskundig dan wel belangstellend? Dit boek schetst een beeld van hoe de stervende zich voorbereidt en hoe diepgaand betekenis kan worden gevonden in sterven.

Paul Wilkes:
Eerlijk, De kracht van echte openheid
Ten Have 2013

Zie ook zijn boek **Oprechtheid, De universele kracht van biechten**

Eerlijk zijn in het tijdperk van sociale media. Hoe je van echte openheid een beter mens wordt. Hele volksstammen onthullen tegenwoordig hun privéleven, via social media, of op tv en radio. "Een lege manier van eerlijk zijn", vindt Paul Wilkes. Hij pleit voor een vorm van eerlijkheid die teruggaat op de traditie van biechten, maar dan veel breder. Ook geeft hij tips hoe je eerlijk kunt zijn op het werk, in relaties en vriendschap, zonder

je hele hebben en houden op straat te gooien.

Wilkes heeft zo z'n vragen over de social media. "Er is veel geschreven over hoe het elektronische tijdperk met zijn voortdurende stroom van informatie over onze relaties, ons stressniveau en onze aandachtsspanne beïnvloedt. Maar er is maar weinig gezegd over hoe het gemak waarmee we op het knopje 'delen' klikken ons op een nog dieper niveau kan aantasten. We delen om ons hart te luchten, vertrouwelijk met elkaar om te gaan, mee te leven. Maar dat doen we onbewust in een door adrenaline aangemoedigde kortstondige impuls en onnadenkendheid".

Wilkes verwoordt hier treffend de tijdgeest. Het stemt mij tot nadenken over wat ik allemaal post en het waarom. Niet dat ik nu niet meer post, maar ik ga voortaan wat minder vanuit een impuls wat op Facebook posten.

Een boek voor wie met zichzelf in het reine wil komen en goed met zichzelf en anderen wil omgaan.

* * *
*